

İqtisadi qüdrətiniz naminə!

TİSADİYYAT

Həftəlik iqtisadi, ictimai-siyasi müstəqil qəzet

Qiyməti razılaşma yolu ilə

Qəzet 1999-cu ildən çıxır

Biz böhran şəraitində inkişaf edirik

İyulun 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclası keçirilib.

Dövlətimizin başçısı iclası giriş nitqi ilə açmışdır. O, demişdir:

-İlin altı ayı arxada qalıb. Azərbaycanın uğurlu inkişafı təmin edilir, ölkəmizdə təhlükəsizlik yüksək səviyyədə qorunur, ictimai-siyasi sabitlik möhkəmlənir. Ölkə qarşısında duran bütün əsas vəzifələr uğurla icra edilir. 2016-cı ildə də, - baxmayaraq ki, neftin qiyməti hələ də çox aşağı səviyyədədir, - Azərbaycan inamla inkişaf edir. Bunun təməlinə düşülmüş siyasət, apardığımız islahatlar və ölkəmizin gələcəyi ilə bağlı olan proqramlarımız dayanır. Azərbaycan uğurla inkişaf edir. Əminəm ki, biz bu ili də müvəffəqiyyətlə başa vuracağıq.

2016-cı ildə Ermənistanın növbəti təcridatı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində çox ciddi fəsadlara gətirib çıxarmışdır. Ermənistanın niyyəti bəllidir. Onlar danışıqları müxtəlif yollarla pozmaq istəyirlər və görəndə ki, beynəlxalq vasitəçilər tərəfindən onlara təzyiq artır, növbəti təcridatları əl atırlar. Onlardan biri də aprelin əvvəlində baş vermiş silahlı təcridat idi. Bizim mövqelərimizə silahlı hücum təşkil edilmişdir. Ancaq Azərbaycan Ordusu düşməni layiqli cavab verdi, əks-hücum əməliyyatı keçirərək işğal altındakı torpaqların bir hissəsini, daha daqiq desəm, 2 min hektar torpağı azad etdi. Biz indi ondan bir neçə dəfə böyük əraziyə tam nəzarət edirik.

Aprel döyüşləri bir daha onu göstərir ki, status-quo tezliklə dəyişdirilməlidir. Bunu artıq bu məsələ ilə məşğul olan vasitəçilər də dəfələrlə bəyan ediblər.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli bizim üçün prioritet məsələdir. Bu məsələnin tezliklə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll ediləməsi bizim üçün əsas vəzifədir. Bu münaqişənin həllinin başqa yolları yoxdur. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa edilməlidir, status-quo dəyişdirilməlidir, işğala son qoyulmalıdır. Nəinki BMT, bütün digər təşkilatlar da bizim mövqeyimizi dəstəkləyir. Dünən NATO-nun Zirvə görüşündə qəbul edilmiş yekun sənəddə də Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü ilə bağlı çox ciddi məqamlar öz əksini tapıb. Azərbaycanın suverenliyi, müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü tanınır və münaqişə bu prinsiplər əsasında öz həllini tapmalıdır.

2016-cı ildə bizim xarici siyasətimiz çox fəal olmuşdur. İlin birinci yarısında Azərbaycana 10-dan çox dövlət və hökumət başçısı səfər etmişdir. Mənim çoxsaylı xarici səfərlərim beynəlxalq əlaqələrimizi daha da möhkəmləndirib. Mən ilin əvvəlindən bəri bir neçə beynəlxalq tədbirdə iştirak etmişəm. Davos Ümumdünya İqtisadi Forumu - bu, dünya miqyasında birinci beynəlxalq tədbirdir. Orada həm iqtisadi, həm siyasi məsələlər gündəlikdədir. Ondən sonra Münxen Təhlükəsizlik Konfransı - bu da dünya miqyasında Davos Forumu ilə eyni səviyyədə olan beynəlxalq

tədbirdir. Orada da Azərbaycanın, xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı mövqeyi səsləndi. Londonda Suriyaya yardım məqsədilə keçirilmiş konfransda mənim iştirakım Azərbaycanın mövqeyini və imkanlarını bir daha ortaya qoydu. Vaşinqtonda Nüvə Sammitində Azərbaycan fəal iştirak etmişdir.

Mən Türkiyədə iki beynəlxalq tədbirdə iştirak etmişəm. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə görüşü keçirilmişdir və orada apreil döyüşləri ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi tam dəstəklənmişdir. Türkiyədə digər mötəbər beynəlxalq tədbirdə - Dünya Humanitar Sammitinin işində Azərbaycan çox fəal iştirak etmişdir. Bu səfərlərlə yanaşı, ikitərəfli formatda bir neçə səfər təşkil edilmişdir.

Yəni, bütün bu beynəlxalq tədbirlər və Azərbaycanın o tədbirlərdə fəal iştirakı ölkəmizin önəmini göstərir, eyni zamanda, bizim üçün yeni imkanlar açır. Hər bir beynəlxalq tədbirdə Azərbaycanın mövqeyi səslənir, xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı. Münaqişənin həlli ilə bağlı bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm ki, bu il, xüsusilə son üç-dörd ay ərzində danışıqlar prosesində bəlkə də tarixdə görünməyən fəallıq müşahidə olunur. Aprel hadisələrindən sonra may ayında Amerika Birləşmiş Ştatlarının təşəbbüsü ilə Vyanada görüş keçirilmişdir. Düzdür, Ermənistan tərəfi görüşün keçirilməsi üçün bir neçə şərt irəli sürmüşdür. Bu şərtləri irəli sürərək özlərini bir daha güclü vəziyyətə qoymuşdular. Çünki yaxşı bilirdilər ki, Azərbaycan heç bir şərtlə razılaşmayacaq. Danışıqlar prosesi bizə də, onlara da lazım-
dır. Aprel hadisələri bunu bir daha göstərib. Əgər danışıqlar prosesi pozularsa və Ermənistan yenə də öz təcridatçı fəaliyyətini davam etdirərsə, vəziyyət dəyişə bilər.

Beləliklə, may ayında keçirilmiş görüşə Azərbaycan heç bir şərt qəbul etmədən qatılıb və öz mövqeyini ifadə edib.

Dünən Fransa Prezidenti cənab Ollanla görüşüm olub. Fransa da həmsədr ölkə kimi münaqişənin həlli üçün çalışır. Biz əslində Minsk qrupunun fəallığını müşahidə edirik. Həm Amerika, həm Rusiya, indi də Fransa Prezidenti bu məsələ ilə çox ciddi məşğuldurlar. Məsələnin mərhələli yollarla həlli yeganə mümkün variantdır. Əgər bu variant reallaşarsa, onda həm torpaqlarımız işğalçılardan azad ediləcək, eyni zamanda, Dağlıq Qarabağın erməni əhalisi və mütləq oraya qayıdacaq azərbaycanlılar sülh, təhlükəsizlik şəraitində yaşayacaqlar. Bunun başqa həlli yolu yoxdur.

Bununla bərabər, təbii ki, biz hərbi potensialımızı gücləndiririk və gücləndirəcəyik. Aprel döyüşləri bir daha onu göstərib ki, biz düzgün siyasət aparırıq və aparırıq. Bu gün hər kəs görür ki, Azərbaycan Ordusu həm texniki təchizat, həm döyüş qabiliyyəti

baxımından dünya miqyasında güclü ordular sırasındadır. Bu gün Azərbaycan Ordusu istənilən hərbi vəzifəni icra edə bilər. Biz sadəcə olaraq hələ də ümid edirik ki, bu münaqişə sülh yolu ilə həll oluna bilər və ümidlərimiz bir qədər artır. İndi əsas məsələ bundan ibarətdir - həmsədr ölkələr və ATƏT Ermənistanı ciddi təzyiq göstərməlidir ki, onlar təklif olunan məsələ ilə bağlı müsbət cavab versinlər.

Əlbəttə, bütün bu məsələləri həll etmək üçün bizim güclü iqtisadi potensialımız olmalıdır. Baxmayaraq ki, il ərzində neftin qiyməti 3-4 dəfə düşüb, Azərbaycan inkişaf edir. Düzdür, ümumi daxili məhsul bir qədər azalıb. Bunun müxtəlif səbəbləri var. Ancaq sevincirici hal ondan ibarətdir ki, iqtisadiyyatın əsas sahələri - sənaye və kənd təsərrüfatı artıb. Yəni, real sektor artıb. Sənaye istehsalı 0,6 faiz artıb. Düzdür, o qədər də böyük artım deyil, ancaq hesab edirəm ki, bu, böhran ili üçün müsbət haldır. Ölkəmizin qeyri-neft sənayesi 2,4 faiz artıb. Bu, çox ciddi artımdır və hesab edirəm ki, bu artım böyük ümidlər verir. Gələcəkdə bu, daha da artacaq. Çünki bir qədər sonra məni gələcək planlar, o cümlədən sənaye potensialının inkişafı haqqında danışıcağam. Əlbəttə ki, Azərbaycanda çox güclü sənaye kompleksi yaradılacaqdır.

Kənd təsərrüfatı 3 faizdən bir qədər çox artıb. Bu da müsbət haldır, ancaq potensial daha da böyükdür. Bu il görülən və görülməyəcək işlər, həmçinin gələnlərin görülməyəcəyi işlər nəticəsində kənd təsərrüfatında çox böyük irəliləyiş olacaqdır.

Ölkə iqtisadiyyatına 6,3 milyard dollar sərmayə qoyulub. Bu da çox müsbət haldır. Azərbaycan sərmayə qoyuluşu üçün cəlbedici ölkədir. Bu il daha çox xarici sərmayə qoyulub. Mən bunu da müsbət qiymətləndirirəm. Çünki daxili sərmayələr azalıb. Ona görə ki, indi bizim investisiya proqramımız ixtisar olunub. Bu da təbii-
dir. Ancaq xarici investorlar üçün Azərbaycan çox cəlbedici ölkə kimi qalır və əminəm ki, gələcəkdə bu proses davam etdiriləcəkdir.

İlin altı ayında 78 min daimi iş yeri açılıb. Ümumiyyətlə, iş yerlərinin açılması 90 minə yaxındır. Amma onlardan 78 min daimi iş yeridir. Bu da çox müsbət haldır. Çünki ilin əvvəlində müəyyən narahatlıq var idi ki, bəzi iş yerləri bağlandı. Düzdür, 26 min iş yeri bağlandı. Ancaq 78 min iş yeri açılıb. Ona görə, biz görülən tədbirlər nəticəsində, o cümlədən dövlət şirkətlərinin xətti ilə açılmış iş yerlərinin sayı hesabına, - özəl sektorda da bu işlər gedir, - burada da müsbət dinamikanı görürük. Özəl sektora da dövlət qurumları tərəfindən çox ciddi tövsiyə edilmişdir ki, onlar ixtisarlara getməsinlər, bir qədər az pul qazansınlar, ancaq insanları küçələrə tökməsinlər. Ona görə, qeyd etməliyəm ki, özəl sektor da özünü çox məsuliyyətli aparıb.

Sosial məsələlərin həlli istiqamətində ciddi addımlar atıldığını vurğulayan prezident demişdir: - Ümumiyyətlə, 2016-cı ilin ötən dövründə bəzi ölkələrdə maaşlar, pensiyalar ixtisar edilib. Ancaq Azərbaycanda maaşlar və pensiyalar 10 faiz qaldırılıb və bu da çox ciddi sosial təşəbbüsdür.

Bioleji Təbabət Klinikası Almaniya - Azərbaycan

Üstünlükləri:

Özünübərpa və müdafiə mexanizmlərinin pozulmuş funksiyalarının bərpası
Xəstəliyin deyil xəstənin müalicəsi
Yalnız təbii tərkibli potensialaşdırılmış dərman preparatlarından istifadə

MÜAYİNƏLƏR:

- Avtomatlaşdırılmış müasir laboratoriya vasitəsilə biokimyəvi, hematoloji, klinik analizlər
- Çoxfunksiyalı, məsafədən idarə olunan rəqəmsal rentgen vasitəsilə onurğa, sümük- oynaq xəstəliklərinin müayinəsi
- Qaranlıq sahəli mikroskop vasitəsilə qanın funksional və keyfiyyət analizi
- 4D rejimli USM aparatı vasitəsilə ginekoloji, baş- beyin və qarın boşluğunun müayinəsi
- KT (kompüter tomoqrafiya)
- İkienerjili-rentgenoloji densitometr vasitəsilə sümük-oynaq xəstəliklərinin müayinəsi (osteoporozun erkən aşkarlanması)
- Videoendoskopiya (bronxoskopiya, qastrokopiya, kolonoskopiya, kolposkopiya)
- AFGEN Genetik diaqnostika mərkəzi (Türkiyənin Ege Universitetinin professoru Afq bərdəlinin rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən müasir laboratoriyada bütün növ genetik xəstəliklərin dəqiq analizləri aparılır)
- BRD (biorezonans diaqnostika)- vasitəsilə virus və qurd xəstəliklərinin müayinəsi və müalicəsi
- EEQ -beyin hüceyrələrinin aktivliyi öyrənilir
- PZR laboratoriya aparatı vasitəsilə dəqiq və keyfiyyətli analizlər
- Elektromiografiya - periferik sinir sistemi xəstəliklərinin diaqnostikası və oxşar xəstəliklərlə differensial diaqnostikası aparılır.

MÜALİCƏLƏR:

- Plazmaferez
- Homeosiniatriya
- Ozonoterapiya
- Hidrokolonoterapiya
- Drenaj terapiya
- İynəbatırma (akupunktura)
- Tibbi kosmetologiya
- Şərq təbabəti ilə müasir təbabətin sintezi Biopunktura
- Osteopatiya
- Manual terapiya
- Autohemoterapiya
- Hirudoterapiya

Müasir apparatura ilə təchiz olunmuş müasir fizioterapiya şöbəsində ESWT, WINPLATE, Lazer, Maqnit aparatları ilə elektroterapiya, Reabilitasiya, Massaj, Kinezioterapiya müalicələri aparılır.

"BiolejiTəbabət" klinikası
Ünvan: 3-cü mkr. Pişəvari küç., 110
("Memar Əcəmi" metro stansiyasının yaxınlığı)
Telefon: (012) / (070) **430 89 89**
(050) / (055)
e-mail: bioklinik@biolijitababat.az

Biz böhran şəraitində inkişaf edirik

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Bu il biz sosial mənzillərin inşasına başlamaq fikrindəyik. Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi - MİDA yaradılıb. Onun əsas vəzifəsi aztəminatlı ailələrə çox ölvərişli şərtlərlə mənzillərin verilməsidir. Eyni zamanda, bu proses kütləvi xarakter alandan sonra bunun inşaat və tikinti materialları istehsalı sektorlarına və beləliklə, sənaye potensialımıza çox müsbət təsiri olacaqdır. İndi hazırlıq işləri aparılır. Ümid edirəm ki, bu il artıq praktiki addımlar atılacaq və bu yeni sosial təşəbbüs çox geniş vüsət alacaqdır.

2016-cı il dövrün iqtisadi islahatları il kimi tarixdə qalacaq. Düzüdü, biz bu islahatları uzun illərdir ki, aparırıq. Ancaq əvvəlki dövrdə vəziyyət başqa idi. Neft hasilatı artırdı. Neftin qiyməti 100 dollardan çox idi. Beləliklə, bizim əsas vəzifəmiz infrastruktur layihələrinin - həm sosial infrastruktur, həm digər infrastruktur layihələrinin icrası idi. Çox böyük vəsait ayrılırdı. Biz elektrik ener-

jisi, qazlaşdırma, kənd yollarının tikintisi ilə bağlı əsas infrastruktur layihələrini qısa müddətdə icra etdik. Hələ ki, bu istiqamətdə işlər davam edir, amma infrastruktur

layihələrinin böyük əksəriyyəti artıq reallaşıb.

İndi vəziyyət tam başqadır. Mən artıq dəfələrlə demişəm, biz postneft dövründə yaşayırıq.

elə yaşamalıyıq ki, artıq postneft dövründəyik və belə olan halda, əlbəttə, ciddi, daha da dərin iqtisadi islahatlar aparılmalı idi və aparılır. Həm maliyyə-bank sektorunda, həm də kənd təsərrüfatının, sənaye potensialımızın inkişafı ilə bağlı çox ciddi islahatlar aparılır. İxracın stimullaşdırılması, investisiya cəlb edilməsi üçün çox böyük güzəştlər tətbiq olunur. Eyni zamanda, vergi sahəsində, xüsusilə gömrük sektorunda ciddi islahatlar aparılır. Bu il gömrük orqanlarından daxilolmalar planında 17 faiz artıq yığılıbdır. Bu, çox müsbət nəticədir. Vergi orqanlarında yığım planında 2 faiz artıq təmin edilib. Amma orada da böyük ehtiyatlar var. Hesab edirəm ki, vergi sistemində aparılan islahatlar ilin sonuna qədər bütün bu vəziyyəti şəffaflaşdıracaq. Necə ki, gömrük orqanlarında bütün məsələlər şəffaf şəkildə öz həllini tapır. Bir neçə il ərzində dövlət büdcəmiz, onun mütləq əksəriyyəti qeyri-neft sektoru hesabına təmin edilməlidir. Ondan sonra neftin qiyməti qalxdı-düşdü, bunun heç bir əhə-

miyyəti olmayacaqdır.

Yəni, 2016-cı ilin birinci yarısında doğrudan da böyük işlər görülüb. Biz bu işlərin nəticələrini gələcək illərdə görərik. Bununla bərabər, ölkəmiz üçün strateji əhəmiyyət daşıyan iki istiqamət üzrə də yaxşı nəticələr var. Həm "Cənub" qaz dəhlizinin, həm də Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin icrası ölkəmizin önəmli böyük dəyərdə artıracaq. Bu layihələr Azərbaycan və bizim tərəfdaşlarımız üçün çox böyük strateji əhəmiyyət daşıyır. Çünki bizim coğrafi vəziyyətimiz diktdədir ki, Azərbaycanın mənbə regional, dünya miqyaslı nəqliyyat mərkəzlərinin birinə çevrilməlidir. Bu məqsədlə lazımi tədbirlər görülür. Həm liman, həm Şimal-Cənub və Şərq-Qərb dəhlizləri inşa edilir. İndi bütün tərəfdaş ölkələrlə və potensial tərəfdaş ölkələrlə ciddi danışıqlar aparılır. Biz çalışmalıyıq ki, yükləri səfərbər edək və Azərbaycan ərazisindən keçən yük dəmələrinin sayı artсын. Bu da ölkəmizin həm siyasi maraqlarına cavab verəcək, həm də ki, böyük mənfəət gətirəcəkdir.

Prezident İlham Əliyevin yekun nitqi:

-İlin sonuna qədər biz fəal işləməliyik ki, qarşıda duran bütün vəzifələri icra edək. Bir daha qeyd etmək istəyirəm, ötən altı ayın nəticələri göstərir ki, Azərbaycan 2016-cı il də uğurla başa vuracaq. Əlbəttə ki, biz əsas prioritet istiqamətlər üzrə işimizi daha da təkmilləşdirməliyik. Bu gün çıxışlarda da həm görülmüş və görülməyəcək işlər, həm də əsas prioritet istiqamətlər haqqında məlumatlar verildi. Əslində, bu gün çıxışlarda səslənən fikirlər bizim gələcək fəaliyyətimizin istiqamətlərini müəyyən edir, yəni, bir daha göstərir ki, sənaye potensialı və kənd təsərrüfatı gələcək inkişaf üçün əsas rol oynayacaq. 2016-cı ilin birinci yarısının iqtisadi göstəriciləri də çox ümidvericidir. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, qeyri-neft sənayemiz 2,4 faiz, kənd təsərrüfatı isə 3,1 faiz artıb. Ancaq əminəm ki, xüsusilə kənd təsərrüfatı istehsalı ilin sonuna qədər daha da artacaq.

Sənaye istehsalı ilə bağlı həm iri layihələr icra edilir və eyni zamanda, orta və kiçik sahibkarlığın inkişafı sənaye potensialımızı daha da gücləndirəcəkdir. Mən iri layihələr arasında əlbəttə ki, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında həyata keçirilən layihələri qeyd etmək istəyirəm. Onların arasında SOCAR Polimer kompleksinin tikintisi xüsusi yer tutur. Buraya böyük investisiya - təqribən 700 milyon dollardan çox sərməyə qoyulur. İki ildən sonra artıq bu müəssisə hazır məhsul istehsal edəcək. İdxaldan asılılıq təminlə aradan götürüləcək və böyük ixrac potensialı yaranaçaqdır. Gələcək fəaliyyətimiz üçün bu, əsas istiqamət, prioritet olmalıdır. İdxaldan maksimum dərəcədə asılılığımızı aradan götürmək, ixrac potensialımızı artırmaq və bununla paralel olaraq, ixrac bazarlarının araşdırılması və müəyyən edilməsi istiqamətində də ciddi işlər aparılmalıdır. Əlbəttə, birjada satılan məhsullar üçün bazar axtarmağa ehtiyac yoxdur. Ancaq digər məhsullar üçün biz indi gərək rəqabətə girək. Çünki indi dünyada ixrac bazarları uğrunda böyük rəqabət aparılır. Böyük dövlətlər, böyük firmalar artıq bazarları böyük dərəcədə bölüblər. Ona görə bu bazarlara öz məhsulumuzla girmək üçün gərək böyük səylər göstərik.

Eyni zamanda, 2018-ci ildə azot gübrələri zavodunun istismara verilməsi planlaşdırılır. Bu da gübrələrlə olan tələbatımızı tam təmin edəcək, idxala artıq ehtiyac olmayacaq və böyük həcmdə ixrac potensialı yaranaçaqdır. Burada da üstünlük ondan ibarətdir ki, bu məhsulların satışını ilə bağlı heç bir problem olmayacaq. O ki qaldı polimer zavodunun fəaliyyətinə bu, birinci mərhələ olmalıdır. Ondan sonra və bəlkə də indidən özəl sektor da qoşulmalıdır ki, artıq onlar da hazır məhsul istehsalına başlasınlar. Çünki bu xammalın istehsalı böyük imkanlar yaradır. Bu zavoddan faydalanan özəl sektor çox cəld fəaliyyət göstərməlidir, çeyrik siyasət aparmalıdır.

Digər iri sənaye müəssisələri yaradılır, yaradılacaq. Ancaq əgər inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə nəzər salsaq görərik ki, orada iqtisadi potensialı müəyyən edən orta və kiçik sahibkarlardır. Biz də bu

yolla getməliyik və sahibkarlığın inkişafı üçün əlavə tədbirlər görülməlidir.

Azərbaycanda bir sahə var ki, o, demək olar, heç inkişaf etməyib. Həm özəl sektor marağ göstərməyib, həm də dövlət bu sahəni bir qədər diqqətdən kənar saxlayıb. Bu da dərman preparatlarının istehsalıdır. Biz demək olar ki, 100 faiz idxaldan asılıyıq. Düzüdü son vaxtlar bu sahədə görülmüş tədbirlər nəticəsində dövlət tənzimləyici rolunu oynayır. İqtisadiyyat Nazirliyi Səhiyyə Nazirliyi ilə birlikdə artıq bir ildən çoxdur ki, bu məsələ ilə məşğuldur. Nəticədə dərman preparatlarının qiymətinə ciddi azalma müşahidə olunur. Eyni zamanda, artıq keyfiyyətə də çox ciddi nəzarət edilir. Bəxməyaraq ki, manatın məzənnəsi aşağı düşüb və biz idxaldan tam asılıyıq, görülmüş tədbirlər, dövlətin müsbət mənada müdaxiləsi nəticəsində burada qiymətlərdə sabitləşmə var. Bir çox dərman preparatlarının qiymətləri aşağı düşüb. Ancaq indi vaxt gəlib çatıb ki, Azərbaycan dərman preparatlarının istehsalına başlansın. Müvafiq göstəricilər verilibdir, bir neçə xarici şirkətlə danışıqlar aparılır, böyük marağ var. Beləliklə, həm bu sahədə də sənaye potensialı inkişaf edəcək, idxaldan asılılıq azalacaq və həm də vətəndaşlarımızı daha keyfiyyətli dərmanlarla təmin edə biləcəkdir.

Mən dəfələrlə qeyd etmişəm ki, Azərbaycan da bir neçə sənaye mərkəzi yaradılmalıdır. Əlbəttə ki, Bakı Cənubi Qafqazın ən böyük sənaye şəhəridir. Gəncə, Sumqayıt və eyni zamanda, Mingəçevir şəhərində çox böyük sənaye potensialı, çox hazırlıq kənd potensialı var. Bu il Mingəçevir şəhərində yüngül sənaye kompleksinin təməli qoyulmalıdır. Bu, Mingəçevirdə işsizlik problemlərinin həllinə çox müsbət təsir göstərəcək və biz çox böyük, yeni sənaye mərkəzinə yaradacağıq. Mingəçevirdə bir neçə böyük sənaye müəssisəsinin tikintisi nəzərdə tutulur.

Bildiyiniz kimi, artıq müəyyən müddət ərzində hər bir rayonda sənaye zonalarının yaradılması istiqamətində iş aparılır. Birinci pilot layihə Neftçala rayonunda icra edilir. Neftçalada artıq səkkiz layihə hazırdır və bu layihələrin icrasına 40 milyon manat investisiya qoyulacaqdır. İkinci sənaye zonası Masallı şəhərində yaradılacaqdır. Masallı sənaye zonasında fəaliyyət göstərəcək üçün sahibkarlar tərəfindən 33 layihə təqdim olunub. Bu layihələrin investisiya həcmi 31 milyon manatdır. Bu, çox müsbət inkişafdır.

Bu yaxınlarda "Azərxaç" Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıbdır. Xalçaçılıq sənəti bizim milli sənətimizdir. Əsrlər boyu Azərbaycan xalçaçılığı inkişaf etdiribdir və Bakının mərkəzində - Bulvarda açılmış Xalça Muzeyi həm özlüyündə bir memarlıq əsəridir və eyni zamanda, bizim qədim sənətimizi bütün dünyada nümayiş etdirir. Ancaq əfsuslar olsun ki, xalçaçılıq sənaye kimi Azərbaycanda az inkişaf edib. Ancaq fərdi qaydada bu sahə ilə məşğul olanlar xalça toxuyurlar və bunu həm ölkə daxilində, həm də xaricə sata bilirlər.

Artıq bütün struktur məsələləri

öz həllini tapıb. Eyni zamanda, Prezident Administrasiyasına göstəriş verilib ki, müxtəlif bölgələrdə yerlər ayrılсын və xalçaçılıqla məşğul olanlar orada işləsinlər. Göstəriş artıq icra edilir. Dövlət tərəfindən bütün lazımi avadanlıqlar, dəzgahlar təmin edilir və ediləcək. Birinci mərhələdə min və ondan sonrakı mərhələlərdə 5 min iş yeri açılacaq.

Bir sözlə, sənaye potensialımızın inkişafı əsas prioritet məsələlərdən biridir. Bu il və növbəti illərdə bu sahəyə diqqət göstəriləcəkdir.

Torpaqlardan səmərəli şəkildə istifadə əsas vəzifədir. Bəzi hallarda torpaqlar zəbt edilib. Mənlərlə torpaq sahələri hasarlanıb. Orada heç bir fəaliyyət göstərilir. Mən göstəriş vermişəm, arayıb da hazırlayıb verilib və orada dövlət məmurlarının adları da var. Zəbt edilmiş o torpaqların bir hissəsi onlara məxsusdur. Bu, yolverilməzdir. Torpaqlardan səmərəli şəkildə istifadə edilməlidir. Əgər səmərəli şəkildə istifadə edilmərsə, həmin torpaqlar sahibkarlardan və yaxud da ki digər şəxslərdən alınmalıdır və o insanlara verilməlidir ki, onlar əkilir-becərsinlər. Ona görə, Prezident Administrasiyasına göstəriş verildi ki, əkilməyən kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaq olmalıdır.

Taxılçılıqla bağlı. Qeyd etdiyim kimi, biz hələ ki özüümüzlə taxilla tam təmin edə bilmirik. Ancaq mən hesab edirəm ki, gələcəkdə biz məhsuldarlığın artırılması hesabına taxılçılıq inkişaf etdirəcəkdir. Biz iri fermer təsərrüfatlarının timsalında görürük ki, məhsuldarlığı iki dəfə artırmaq olar. Əgər Azərbaycan taxılçılıqda orta məhsuldarlıq hektardan 50 sentner olarsa, onda bizə yeni torpaq sahələri də lazım deyil. Biz meliorativ tədbirləri digər məhsulların yetişdirilməsinə yönəldə bilərik və beləliklə, ixrac üçün yeni imkanlar yaranaçaqdır.

Bu il texniki bitkilərin istehsalı ilə bağlı çox ciddi addımlar atılıb. Bu işdə Prezident Administrasiyasının fəaliyyətinə xüsusi qeyd etməliyəm və yerli icra orqanlarının rəhbərləri çox səmərəli işlədilər. Təbii ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və İqtisadiyyat Nazirliyi bu işlərdə çox fəal iştirak edirlər.

İndi bizim daha da geniş planlarımız var. Biz artıq bir kiloqram baramaya verilən məbləği də demək olar ki, üç dəfə artırırmışıq. Əgər əvvəllər bir kiloqrama 3 manat verildisə, indi 8 manat verilir. Tut tıngilərinin əkilməsi prosesi sürətlə aparılmalıdır. Mən maraqlanmışam və verilən məlumatlara görə, Azərbaycanda 354 min tut ağacı var. Amma bizim planlarımızda görə payız mövsümündə 1 milyon 600 min tut tıngi əkilməlidir. Bu, nəticə etibarilə barama istehsalını keçən illəki 232 kiloqramdan 2019-cu ildə 1300 tona qaldıracaq. Əgər bu il 45 gündə insanlar 560 min manat pul alıblarsa, 2019-cu ildə 10 milyon manat pul alacaqlar. Dövlət, bax, bu işləri görür və görəcəkdir. Ancaq mən kəndlərdə yaşayan vətəndaşlara da müraicət edirəm ki, siz də bu işlərlə qoşulun. Bu, həm dövlət, həm də vətəndaşlar üçün çox yaxşı qazanc mənbəyi olacaqdır. Beləliklə, biz dünya bazarlarına öz ipəyimizlə daha geniş şəkildə çıxacağıq. Bu, həm Azərbaycanın tanınması, həm

ipək kombinatının tam gücü ilə işləməsi, məşğulluğun artırılması üçün lazımdır. Eyni zamanda, insanlar pul qazanacaqlar, dövlət valyuta qazanacaqdır. Xarici valyuta Azərbaycan gələcəkdir.

Tütünçülüyn inkişafına da çox böyük marağ var və burada da cəmi bir il ərzində böyük işlər görüldü. 2015-ci ildə 1400 hektarda, bu il 2500 hektarda tütün əkilib və bu, daha da geniş vüsət almalıdır. Tütünçülük də çox gəlirli sahədir. Əfsuslar olsun ki, bu sahə uzun illər diqqətdən kənar qalmışdır. İndi biz tütünçülüyn də bərpa edəcəyik.

Pambıqçılıqla bağlı çox ciddi addımlar atılıb. Biz pambıqçılığı bərpa edirik, dirildirik və pambıqçılığın şəhərinə özünə qaytarırıq. Əfsuslar olsun ki, son illər ərzində bu sahə də tənəzzülə uğrayıb. Bəzi pambıqçılıq tam bərpa edilmişdir. Gələn il gözlənilən 300 min ton son hədd deyil, daha da artırılmalıdır. Buna çox böyük marağ var və hazırda 24 rayonda pambıqçılıq inkişaf edir, insanlar çox razıdır, çox böyük məmnədarlıq bildirirlər.

Digər kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə maraqlandıran maraqlı bir mənzərə ortaya çıxır. Məlumdur ki, ən çox valyuta gətirən məhsullardan biri də fındıqdır. Ancaq qeyd etməliyəm ki, dövlət fındıqçılığın inkişafına o qədər də böyük dəstək verməyib. Keçən il fındıq ixracından Azərbaycana 90 milyon dollar vəsait gəlib. Fındıqdan sonra ən çox valyuta gətirən məhsul xurmaqdır. Yəni, bütün bunları biz bilməliyik və bu sahələrə çox ciddi dövlət dəstəyi verilməlidir. Ona görə, mən Prezident Administrasiyasına, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə, İqtisadiyyat Nazirliyinə, digər aidiyyəti qurumlara göstəriş verirəm ki, bu sahələrdə çox ciddi dövlət dəstəyi olmalıdır və beləliklə, biz yığılan məhsulun həcmi artırılmalıdır. Fındıq istehsalında Azərbaycan dünya miqyasında 3-cü-4-cü yerdədir. Bizim məhsulumuzda çox böyük tələbat var. Təkcə şimal-qərb zonasında deyil, bir çox rayonlarda fındıq istehsalı mümkündür. Ona görə, bütün rayonlar üzrə araşdırmalar aparılmalıdır, harada münbit iqlim şəraiti var dövlət burada çox ciddi dəstəyini göstərməlidir ki, fındıqçılıq sürətlə inkişaf etsin və insanlar daha çox pul qazansınlar.

Hazırda Azərbaycanda istixanaların tikintisi çox geniş vüsət alıb. Bu da çox sevindirici haldır. İş adamları buna böyük vəsait qoyurlar. Dövlət də öz dəstəyini verir və bu, bizim ixrac potensialımıza çox müsbət təsir göstərir. Burada kənd təsərrüfatı naziri qeyd etdi ki, qiymətlər aşağı düşür, eyni zamanda, kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracı 27 faiz artıb. Bu, çox böyük rəqəmdir. İdxal da azalıb.

İdxal, məncə, ümumiyyətlə, bir anlayış kimi olmalıdır. Ancaq indi biz yaqın ki, idxala çeşidlərin müxtəlifliyinə görə yol verməliyik. Çünki bəzi insanlar xarici mallara öyrəşib, onları daha çox üstün tuturlar. Ona görə, biz idxalı dayandıra bilərik. Ancaq gömrük rüsumları ilə tətbiq edilməlidir ki, yerli məhsullara hər kəs üstünlük versin.

Burada kənd təsərrüfatı naziri qeyd etdi ki, heyvandarlığın inkişafı da yeni mərhələyə qədəm qoyur, yeni yanaşma tətbiq edilir. Biz əv-

vəlki illərdə cins mal-qaranı alırıq, fermerlərə paylayırıq. Bunun müsbət təsiri olmuşdur, çünki cins mal-qaranın məhsuldarlığı əlbəttə ki, daha da yüksəkdir.

Azərbaycanda aqroparkların yaradılması başlayıb, həm Yaləmad, həm Şəmkirdə. Bu, yaxşı haldır, amma bu, azdır. Bütün bölgələrdə bir neçə aqropark yaradılmalıdır. Bunun çox böyük mənası, faydası var. Hesab edirəm ki, İqtisadiyyat Nazirliyi kreditlərin verilməsinə bu məsələni diqqətdə saxlamalıdır. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və sahibkarlar da bu işlərə qoşulsunlar.

Sahibkarlığın inkişafına dövlət bundan sonra da öz dəstəyini verəcək. Bu il sahibkarlara güzəştli şərtlərlə 73 milyon manat kredit verilib. Bu vəsaitin 77 faizi əvvəlcə verilmiş kreditlərin qaytarılması hesabına verilib.

Biz indi çox güclü qeyri-neft ixracı potensialı yaradıırıq və eyni zamanda, institusional tədbirlər də görülür və görülməlidir ki, biz ixracı stimullaşdıraraq, sahibkarlar xaricə daha çox məhsul satmaqda maraqlı olsunlar. Bu məqsədlə təşviq mexanizmi artıq tətbiq olunur. Mən əminəm ki, bunun çox müsbət təsiri olacaq və sahibkarlar da bundan istifadə edəcəklər.

Yəni, dövlət hər şey edir. Hansı başqa ölkədə fermerlərə bu qədər dəstək göstərilir?! Fermerlər vergilərdən ancaq torpaq vergisi verirlər, bütün başqa vergilərdən azaddırlar.

Valyuta gətirən sahələrdən biri də turizmdir. Biz burada da çox böyük nəticələr gözləyirik. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, son illər ərzində Azərbaycanın dünyada tanınması istiqamətində çox böyük işlər görüldü. Azərbaycanın dünyanın diqqətinə cəlb edən beynəlxalq tədbirlər keçirilir. Misal üçün, bu il BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının VII Qlobal Forumu keçirilmişdir. Dünya miqyaslı tədbirdir. Bir neçə il bundan əvvəl "Eurovision", keçən il Avropa Oyunları böyük marağa səbəb olmuşdur. Yəni, Azərbaycanı artıq tanıyırlar. Əlbəttə ki, ölkəmizin tanınmasında Formula-1 yarışının xüsusi yeri var. Çünki bu yarışın auditoriyası 500 milyon insandır. Formula-1 yarış futbol üzrə dünya çempionatı və Yay Olimpiya Oyunlarının səviyyəsində olan tədbirdir, onlardan geri qalmır. Əgər dünya çempionatı və Olimpiya Oyunları bir şəhərdə bir dəfə keçirilirsə, yaxud da ki, indi bəlkə də əlli illə iki dəfə keçirilirsə, Formula-1 yarış Azərbaycanı ən azı bundan sonra dörd il keçiriləcəkdir. Bizim

üstünlüyümüzü ondan ibarətdir ki, bu, şəhər yarışdır və Bakının gözəlliyi 500 milyon insan üçün artıq təqdim olunub.

Bu, turizmin inkişafına çox böyük təkan verəcək və verməlidir. Əsas məsələ turizm sənayesini yaratmaqdır - həm daxili turizm, həm də xarici qonaqların qəbul etməkdir. Bizim gözəl iqlimimiz, yay aylarında Xəzər sahilı, qış aylarında dağlar, xızək kurortları var. Bizim çoxlu tarixi abidələrimiz var. Nəinki Bakıda, bütün bölgələrdə müasir infrastruktur, otellər, yollar var. Ona görə bu istiqamətdə görüləsi işlər hələ çoxdur.

Mən "ASAN viza"ni qeyd etdim. Qeyd etməliyəm ki, "ASAN xidmət" mərkəzlərinə bu illər ərzində 10 milyon müraciət olub. Bu 10 milyon müraciət artıq özlüyündə bir göstə-

ricidir. Hamımız yaxşı bilirik ki, "ASAN xidmət"lərdə ən yüksək səviyyədə xidmət göstərilir. Bürokratiya, sürümdürməçilik, rüşvət almaq yoxdur. Təmiz, şəffaf, mədəni xidmət göstərilir. Bu, ictimai xidmətlər sahəsində bir inqilab olub. Artıq 9 mərkəz yaradılıb, beşi Bakıda, dördü bölgələrdə - Sumqayıtda, Gəncədə, Şabirabadda və Bərdədə. Bu il iki yeni mərkəz yaradılacaq - Masallıda və Qəbələdə. On sayyar avtomat fəaliyyət göstərir. Artıq yeni bir layihə - "ASAN qatar" sistemi də fəaliyyətə başlayacaq, yəni, qatarlar vasitəsilə xidmət göstəriləcək.

Ümumiyyətlə, bu sahədə aparılan islahatlar öz səmərəsini verir. Korruptsiyaya, rüşvətçuluğa qarşı mübarizə öz nəticəsini verir. Həm inzibati tədbirlər, cəza tədbirləri və struktur xarakterli tədbirlər də görülməkdir.

Mən bir rəqəmi də ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaq istəyirəm. Bildiyiniz kimi, yoxlamalarla bağlı mənim çox ciddi tapşırıqlarım olmuşdur. Bu yoxlamalar insanların demək olar ki, bezdirmişdi, imkan vermirdi ki, sahibkarlar rahat nəfəs alsınlar. Çox ciddi göstərişlər, tapşırıqlar verilmişdir. Bu ilin altı ayında vergi yoxlamaları istisna olmaqla cəmi 56 yoxlama keçirilmişdir. Müqayisə üçün deyim ki, keçən il 40 min yoxlama keçirilmişdir. Baxın, 40 min və 56. Burada da heç bir sərha ehtiyac yoxdur.

Bu il daha bir ciddi sosial təşəbbüs irəli sürüldü. Aztəminatlı ailələr üçün ucuz mənzillərin inşası prosesi artıq başlayır. Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi - MİDA yaradıldı. İndi təşkilatı məsələlər öz həllini tapmaqdadır. Torpaq sahələri ayrılır və tezliklə MİDA öz işinə başlamalıdır, mənzillər tikilməlidir. Bu mənzillər uzunmüddətli güzəştli şərtlərlə aztəminatlı vətəndaşlara verilməkdir. Bu, çox ciddi sosial təşəbbüsdür. Bu, geniş vüsət almalıdır.

Bu ilin əvvəlindən infrastruktur layihələri icra edilir. Qeyd etməliyəm ki, magistrat yollarda işlər gedir. Gəncə-Gürçüstan sərhədi yolu dörd zolağa çevrilir. Genişlənmə işləri gedir. Bu il Rusiya sərhədində qədər magistrat yolda böyük işlər görülməlidir. Bizim qurumlar çalışmalıdırlar ki, bu yolu da başa çatdırsınlar. Bakı-Şamaxı yolunun dörd zolağa çevrilməsi prosesi gedir və Bakı-İran sərhədi magistrat yolunda da tikinti işləri davam edir.

Bununla bərabər, kənd yollarının tikintisi çox sürətlə aparılır. Bu məqsədlər üçün dövlət büdcəsindən 200 milyon manat vəsait ayrılıb. İcməli su layihələrinin icrası bütün ölkəmizdə aparılır. Bir çox rayonlarda artıq bu, həll olunub. Hər bir rayon mərkəzində icmalı su və kanalizasiya layihəsi tam icra edilməlidir.

Qarşımızda duran əsas vəzifələr bundan ibarətdir. Mən bir daha demək istəyirəm ki, 2016-cı ilin birinci yarısının yekunları məni qane edir. Biz böhran şəraitində inkişaf edirik. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, bizim hər bir sahədə çox aydın proqramlarımız var. Hələ bir çox sahələr var ki, sadəcə olaraq, vaxt yoxdur bu barədə danışım. Amma hər bir sahədə konkret proqramlar var. Amma gələcək fəaliyyətimiz üçün əsas sənaye istehsalı və kənd təsərrüfatıdır. Əminəm ki, verdiyim bütün tapşırıqlar yerinə yetiriləcək, biz bu il də uğurla başa vuracağıq.

Təbrik edirik!

Bəyalı ATAŞOV – 70

İQTİSADI TƏRƏQQİYƏ HƏSR EDİLƏN ÖMÜR

“Hər bir alim qiymətlidir. Hər bir alimin yaratdığı elmi əsərlər özünəməxsus qiymət alır. Ancaq nəzəriyyəni təcrübə ilə birləşdirən, nəzəri fikirlərini tətbiq edən bilən və onlardan əməli nəticə götürə bilən, cəmiyyətə, ölkəyə, xalqa konkret fayda gətirən insanlar alimlərin sırasında xüsusi yer tutur”.

Heydər Əliyev

Danılmaz həqiqətdir ki, alim olmaq çətindir, çünki elmin yolları çox azablı, çox kəşməkəşlidir. İstehsalatda müxtəlif rəhbər vəzifələrdə çalışıb-alim olmaq isə ikiqat, üçqat çətinlikdir. Ona görə də bu qəbildən olan alimləri barmaqla saymaq olar. “Elm dalınca gedərkən qarşına yandırıcı od çixsa da, qorxma”, deyimi özümlə örnək seçmiş Bəyalı Ataşov da belə praktik alimlərdəndir.

Bəyalı Xanah oğlu Ataşov 16 iyul 1946-cı ildə anadan olmuş, 1964-cü ildə 34 sayılı İmişli dəmir yolu orta məktəbini, 1965-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat fakültəsinə daxil olaraq, 1970-ci ildə D.Büyüadzadə adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin) üçot-iqtisadiyyat fakültəsini “Mühəsibət uçuotu” ixtisası üzrə bitirmişdir. Həm orta, həm də ali təhsilini o vaxt çox dəbdə olan rus dilində almışdır.

Zəngin maliyyə-uçot, istehsalat və təşkilati-idarəetmə təcrübəsinə malik olan, gənc yaşlarından elmi axtarıslara böyük maraq göstərən praktik-tədqiqatçı B.X.Ataşov 1989-cu ildə o vaxtki Azərbaycan Respublikası Dövlət Plan Komitəsinin Elmi-Tədqiqat İnstitutunun (indiki İqtisadiyyat Nazirliyinin Elmi-Tədqiqat İqtisadi İslahatlar İnstitutunun) aspiranturasını bitirərək, Tiflis şəhərində “Azərbaycan Respublikasında ət-süd sənayesinin inkişafı” mövzusunda namizədlik, 2002-ci ildə isə dissertant olduğu Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində “Azərbaycan Respublikası ərzaq kompleksinin formalaşmasının və inkişafının təşkilati-idarəetmə problemləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

Müstəqil Azərbaycanda ərzaq kompleksinin inkişafı və ərzaq təhlükəsizliyi problemlərini araşdıran ilk tədqiqatçılardandır. Doktorluq dissertasiyasında irəli sürülmüş təklif və tövsiyələrdən vaxtilə beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə respublikamızın aqrar bölməsində həyata keçirilmiş “Kənd təsərrüfatında regional islahatlar”, “Özəlləşdirilmiş kənd təsərrüfatı müəssisələrinin təşkili”, “Kənd təsərrüfatının inkişafı və kreditləşdirilməsi” kimi pilot layihələrdə qismən istifadə edilmişdir.

Professor B.X.Ataşovun elmi-pedaqoji fəaliyyətinin ən məhsuldar çağı ölkəmizin müstəqillik qazandığı dövrə təsadüf edir. Müstəqilliyimizin ilk illərində iqtisadiyyatımız çox ağır günlər keçirir, böhranın girdabından çıxma bilmirdi. Məhz o, vaxtlar ümummilli lider Heydər Əliyevin iqtisadi siyasət kursunu hər vaxtla dəstəkləyən digər vətənpərvər iqtisadçılar kimi Bəyalı Ataşov da yaxşı bələd olduğu aqrar-sənaye sferasının yeni tələblərə baxımından transformasiyasına və dirçəldilməsinə dair ardıcıl olaraq müxtəlif kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə edərək, elmi-nəzəri seminarlarda, dəyirmi masalarda və elmi-praktik konfranslarda iştirakı vasitəsilə ən ümdə və təxirəsalınmaz məsələləri ön plana çəkir, öz təklif və tövsiyələrini direktiv orqanların diqqətinə çatdırır, aqrar elmin nailiyyətlərinin istehsalata tətbiqinə səy göstərirdi. O vaxtlar aqrar sahədə həllini gözləyən əsas problemlər sırasında ulu öndərin cəsarətli və MDB məkanında analoqu olmayan torpaq islahatı nəticəsində kəndlilərin sərəncamına verilmiş torpaq paylarından səmərəli istifadə, bitkiçilikdə və heyvandarlıqda innovativ texnologiyaların longimədən tətbiqi, aqrar istehsalın yeni şəraitə uyğun diversifikasiyası, bu sahəyə dövlət dəstəyinin ilbəl gücləndirilməsi, kəndlilərin “ələbaxımlıq” psixologiyasından əl çəkərək məhsuldar əməyə cəlb edilməsi, kənd təsərrüfatında kooperasiya və

inteqrasiya əlaqələrinin genişləndirilməsi, aqrar sahibkarlığın geniş vüsət alması və beləliklə də respublika əhalisinin aid etibarlı ərzaq təminatına möhkəm zəmin yaradılması zərurətini Bəyalı müəllim öz məqalə və kitablarında yeni elmi yanaşmalar prizmasından xüsusilə vurğulayırdı.

Uzun müddət elmi-pedaqoji fəaliyyətini Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin “Maliyyə” kafedrasında davam etdirən, həmçinin bir sıra elm ocaqları ilə sıx əməkdaşlıq edən professor B.X.Ataşov 6 monoqrafiyanın, ali məktəblər üçün 5 dərslik və dərs vəsaitlərinin, çoxsaylı tədris proqramları, metodik göstərişlər və tövsiyələrin, 110-dan artıq elmi məqalələrin müəllifidir. O, 2011-ci ilin avqust ayında indiyə kimi Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin elmi işlər üzrə rektorudur.

Hələ ali məktəbdə oxuyarkən respublika və xarici mətbuatda məqalələri çıxan B.Ataşov gənc yaşlarından elmə böyük həvəs göstərmiş, elmi yenilikləri istehsalat təcrübəsi ilə əlaqələndirməyə daim can atmış, elmin və təcrübənin qarşılıqlı surətdə sıx bağlı olub bir-birini tamamlamaları barədə həyat realiti mövqeyindən araşdırmalar aparırmışdır. İstehsalatda çalışmaqda yanaşı, elmi-tədqiqat işləri ilə ciddi məşğul olmuş, daim mütləbi etmiş, qabaqcıl təcrübələri öyrənməyə cəhd göstərmiş, ölkəmizin, Gürcüstanın və Rusiyanın görkəmli iqtisadçı alimləri ilə, habelə respublikanın müvafiq elm ocaqları ilə sıx yaradıcılıq əlaqələri qurmuş, bir çox respublika əhəmiyyətli tədqiqat

tədris proqramlarının hazırlanmışdır. Nəşr edilməsində elmi redaktor və rəyçi kimi iştirak etmişdir. Onun təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə hal-hazırda ölkədə kənd təsərrüfatının inkişafı və ərzaq təhlükəsizliyi, həmçinin tədrisin təşkil sahəsində çoxlu sayda elmi əsərlər, dərslik, dərs vəsaiti, program-metodik göstərişlər nəşr edilmiş və edilməkdədir.

B.X.Ataşovun vaxtilə elmi rəhbəri, elmi məsləhətçisi və opponenti olduğu gənc alimlərin böyük bir qismi hal-hazırda ölkəmizin müxtəlif nüfuzlu elm ocaqlarında elmi-pedaqoji fəaliyyətlərini uğurla davam etdirirlər.

Uzun müddət çalışdığı Azərbaycan Kooperasiya Universitetində, son bir neçə ildə isə

ilə keçirilən respublika və beynəlxalq elmi-praktik konfranslarda, simpoziumlarda, dəyirmi masalarda, seminarlarda ölkəmizin iqtisadiyyatının aktual problemlərinə dair müntəzəm olaraq maraqlı ideya və təkliflərlə çıxış edir.

Aqrar iqtisad elminin layiqli tədqiqatçılarında biri, pragmatik dünya görüşünə malik olan B.X.Ataşovun “Azərbaycan Respublikası ərzaq kompleksinin formalaşmasının və inkişafının təşkilati-idarəetmə problemləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyasında (2002) və “Ərzaq təhlükəsizliyinin aktual problemləri” adlı monoqrafiyasında (Bakı, “Elm”, 2005) elmi araşdırmaları respublika iqtisadçıları arasında böyük marağa səbəb olmuşdur. Bu əsərlərdə respublikada ilk dəfə olaraq Azərbaycan iqtisadiyyatının aparıcı sahəsi olan ərzaq kompleksinin bazar transformasiyasını şəraitində təşkilati-idarəetmə problemlərinin həllinə yeni sistemli yanaşma verilmiş, ərzaq kompleksinin 2015-ci ilə qədər olan dövr üçün beşliklər üzrə iki variantda inkişaf proqnozları işlənmişdir. Azərbaycanın gələcək sosial-iqtisadi inkişafına böyük nişanlıqla baxan Bəyalı müəllimin elmi araşdırmalarının əsas hədəfi isə yerli istehsalı sabit templərlə artırmaq yolu ilə ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyini etibarlı şəkildə təmin etməkdir.

Digər vətənpərvər iqtisadçı alimlər kimi, özümlə əsas məqsədini Azərbaycanımıza xidmətdə gördən Bəyalı Ataşov yuxarıda adını çəkdiyimiz monoqrafiyasının sonunda haqlı olaraq yetərli təbii-iqtisadi, əmək və intellektual resurslara malik respublikamızın XXI əsrdə inkişaf etmiş ölkələr sırasında yer tutacağına, xalqımızın isə layiqli olduğu firavan həyat quracağına böyük əminlik ifadə edir.

Hələ 16 il bundan öncə “Dirçəliş – XXI əsr” jurnalında (2000, №9), “Ölkəmizin ərzaq müstəqilliyi və ekoloji təhlükəsizlik” adlı məqaləsində o uzaqgörənliklə yazırdı: “Elmi konsepsiya əsasında ölkə əhalisinin ərzaqla etibarlı təminatını təşkil etmək hər bir dövlətin başlıca vəzifələrindən biridir. Bu çətin, lakin şərfli vəzifənin uğurlu həlli isə dövlət idarəetmə və təsərrüfat qurumları ilə bərabər, iqtisadçı alimlərimizin, kənd təsərrüfatı müxtəssislərimizin, sahibkarlarımızın, qabaqcıl iş adamlarımızın, istehsal kooperativlərimizin, fermerlərimizin və nəticə etibarlı ilə, hamımızın səylərimizin əlaqələndirilməsindən, birləşdirilməsindən asılıdır. ... Ərzaq bolluğunu öz torpağımızda öz əllərimizlə yaratmalıyıq. Bunu bizdən yaşıdığımız zaman tələb edir, bunu bizdən gələcək nəsillər tələb edir”.

Bəyalı müəllim son dərəcə sadə, səmimi, alıcınab, təmənənəsiz və humanist xarakterli alimdir. Onun təvəzükarlığı, insanlara qarşı o, həm tərkiyəli dinləməyi bacarıq, həm də yerli gələndə öz dəyərli məsləhətini əsirgəmir. Vəqf məsələlərində prinsipial mövqeyi nümayiş etdirən Bəyalı müəllim yerli gələndə ustalıqla güzəştə getməyi də bacarıq

nəslin yetişməsində gördüyü səmərəli fəaliyyəti insanlıq meyarlarına və müəllim adına layiqli nümunədir.

Bəyalı müəllim zəhmət çəkib ailəsinə və valideynlərinə dayaqla ərzaq adı kolxoz mühasibliyindən respublika səviyyəsində nüfuzlu təşkilatlarda və elm ocaqlarında rəhbər vəzifələrdə işini davam etdirməyə müvəffəq olmuşdur.

Bəyalı müəllimin yaxından köməkliyi ilə Kooperasiya Universitetində iqtisadiyyatımızın müxtəlif sahələrinə aid beynəlxalq və respublika əhəmiyyətli elmi-praktiki konfranslar keçirilir. Bunların sırasında respublika elmi ictimaiyyətinin böyük marağına səbəb olmuş və “Hilton-Bakı” mehmanxanasında 27-28 iyun 2012-ci il tarixdə Azərbaycan Kooperasiya Universiteti, Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqı, AMEA İqtisadiyyat İnstitutu və Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin təşkilatlığı ilə “Milli iqtisadiyyatın inkişafı və səmərəliliyinin yüksəldilməsi” mövzusunda baş tutmuş, eləcə də hamın elm ocaqları ilə bərabər, 6 xarici ölkənin nüfuzlu universitetlərinin iştirakları ilə 22 noyabr 2014-cü ildə keçirilən və Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin 50 illiyinə həsr edilmiş “Regional iqtisadi siyasət və kooperasiya münasibətlərinin inkişafı” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktiki konfransları göstərmək olar.

Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının fəal üzvlərindən biri olan professor Bəyalı Ataşovun müstəqilliyimizin ilk illərində yazdığı (bəziləri şərikli) «Gkonomiceskij mexanizm upravleniya APK Azerbaydjanskoj Respublikı v uslovix perexoda k rinoçnoy gkonomike» (1993), «Gkonomiko-matematicheskie modeli upravleniya strukturnoy perestrojkoj rayonnix APK Azerbaydjanskoj Respublikı v novix uslovix xozjastvovaniya» (1993), «Prodovoljstvenny kompleks Azerbaydjana» (1995) adlı monoqrafiyaları, ali məktəblər üçün “Marketingin idarə edilməsi” (1997), “Maliyyə, pul tədavülü və kredit” (1999) adlı dərs vəsaitləri və son 10 ildə ərsəyə gətirdiyi “Ərzaq təhlükəsizliyinin aktual problemləri” (2005), “İdarəetmə elmi və rəhbər əməyi” (2011) adlı monoqrafiyaları, ali məktəblər üçün “Müəssisələrin maliyyəsi” (2009), “Maliyyə nəzəriyyəsi” (2014), “Maliyyə bazarları” (2016) adlı dərslikləri uzun müddətdir ki, gənc tədqiqatçıların, təsərrüfat rəhbərlərinin və tələbələrini masaüstü ensiklopedik sorğu-məlumat kitabına çevrilmişdir.

AMEA-nın müxbir üzvü, əməkdar elm xadimi, iqtisad elmləri doktoru, professor Əli Nuriyevin elmi və bədii redaktoru olduğu elmi-təcrübə, bədii-fəlsəfi tezislər toplusu olan “İdarəetmə elmi və rəhbər əməyi” adlı kitabında professor Bəyalı Ataşov müasir liderin, eyni zamanda, elmi və ədalətli rəhbərin işgüzar portretinin əsas cizgilərini oxucularına almağa cəhd göstərmiş və vəzifəsinin böyük rəğbətinə qazanmışdır. Onun qənaəti belədir: “Kollektiv başçısı olmaq mürəkkəb və çətin peşədir. Hər kəs onun öhdəsindən layiqincə gələ bilməz. Mübaligəsiz demək olar ki, bütün istedadlı ziyalılarımız kimi idarəetmə sükkanı arxasında duran təmiz qəddər, bacarıqlı, kamil rəhbərlərimiz də cəmiyyətimizin intellektual potensialını təşkil edir, onu zaman-zaman püxtələşdirir və milli elitamızın formalaşdırılmasında fəal rol oynayır”.

Bəyalı Ataşovun rəhbərlik metodunun, iş üslubu və mədəniyyətinin uğurlu tərəflərindən biri onun məşğul olduğu istehsalat, elm və tədris sahələrini bir-biri ilə əlaqələndirməsidir. İstedadlı alim və təcrübəli müxtəssis olan Bəyalı Ataşov elmi nailiyyətləri təhsil prosesinə tətbiq etməklə tədrisin keyfiyyətinin və elmi nəticələrinin yüksəldilməsinə çalışmışdır. Bir alim kimi onun fəaliyyətinin əsas hissəsi Azərbaycan iqtisadiyyatının aqrar sektorunun tədqiqinə həsr olunmuşdur.

Bəyalı müəllim təssübəkə ziyalı, həmişə ədalətli və obyektiv olmağa cəhd göstərən və dövlətçiliyimizə sadıq şəxsiyyətdir. Onunla hər mövzuda söhbət etmək mümkündür. O, həm tərkiyəli dinləməyi bacarıq, həm də yerli gələndə öz dəyərli məsləhətini əsirgəmir. Vəqf məsələlərində prinsipial mövqeyi nümayiş etdirən Bəyalı müəllim yerli gələndə ustalıqla güzəştə getməyi də bacarıq

Allah onu sanki xeyirxahlıq, yaxşılıq etmək üçün yaratmışdır.

Bu gün Bəyalı müəllim haqqında öz ürək sözlərimizi demək bizim üçün çox xoşdur. Çünki Bəyalı müəllim heç vaxt bizlərə - həmkarlarına, dostlarına, tələbələrinə, yaxınlarına öz isti, doğma münasibətini əsirgəməyib, hər zaman ağıllı tövsiyələri və lazım gəldikdə şəxsi iştirakı ilə dəstək olub.

Yeri düşmüşkən, bir məqamı qeyd etmək istərdik. Bu il may ayının 30-da sədri olduğu Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən iqtisadlaşdırılmış müdafiə şurasının növbəti iclası Azərbaycan Kooperasiya Universitetində keçirilərkən fasilə zamanı Bəyalı müəllimin iş otağında olduq. Azərbaycanın və Kooperasiya Universitetinin bayraqları qoyulmuş divarın döşündəki köməkçi masa üstündəki iki kiçik Oskar heykəli diqqətimizi cəlb etdi. Birinin altında “Dünyanın ən yaxşı müəllimi”, digərinin altında isə “Yer üzünün ən yaxşı elmi rəhbərinə” sözləri yazılmışdı. Başa düşdük ki, otağında əzizlədiyi bu hədiyyələr vasitəsilə sevimli tələbə və doktorantları Bəyalı müəllimə öz dərin ehtiramlarını bir qədər emosional şəkildə olsa da, məhz belə ifadə etmişlər. Bu mənzərə ürəymizcə oldu və biz bir anlığa məmnunluq hissi keçirdik.

Bəyalı müəllim elmdə öz sözünü demiş, elmdə özümlə təsdiq etmiş bir alimdir. Əminliklə demək olar ki, gərgin əməyi və uzunmüddətli səmərəli fəaliyyəti nəticəsində o özü-nəməxsus elmi məktəbini yarada bilmişdir. Onun özü demişkən, bu gün böyük zəhmət bahasına həyatda istədiyi hər şeyə nail olub. Qismətinə, taleyinə görə o daima Uca Tanrıya şükranlıq edir.

İşlədiyi və elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərdiyi kollektivlərdə böyük hörmət və nüfuz qazanmış B.X.Ataşov respublikanın ictimai həyatında da fəal iştirak edir. 1970-ci ildə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fərmanı ilə “Əmək rəşadətində görə” yubiley medalı, 18 noyabr 2014-cü ildə Kooperasiya Universitetinin 50 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə respublikamızda təhsilin inkişafındakı xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilmişdir.

Akademik Ziyad Səmədzadənin müəllifi olduğu və Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin 70 illik yubileyinə həsr edilmiş “İqtisadi tərəqqiyə həsr edilən ömürlər” kitabında (2002), Azərbaycan Milli Ensiklopediyasında (2010), “Aqrar iqtisadçı alimlər” kitabında (2012), akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifi və baş redaktor olduğu 7 cildlik Böyük İqtisadi Ensiklopediyada (2012-2015) ölkəmizin tanınmış digər alimləri və dövlət xadimləri ilə yanaşı, şəxsiyyətinə böyük hörmət bəslədiyimiz B.X.Ataşov haqqında da geniş bibliografik məlumat verilmişdir.

Dost haqqını tapdalanmayan, qohum-əqrəbasının sevimlisi və güvənc yeri olan, özümlə xoşbəxt ailə başçısı hesab edən B.X.Ataşov sevgili ilə yaşadığı iki oğul atası və dörd nəvə babasıdır.

Azərbaycan iqtisad elmini layəqətlə təmsil edən, ömrünün müdrik çəğmə qədəm qoyan professor Bəyalı Ataşov həmişə olduğu kimi, bu gün də böyük əzmlə, tükənməz enerji ilə çalışır.

Bu yaxınlarda Bəyalı müəllimin tələbələr, doktorantlar, müəllimlər, maliyyə menecerləri və digər müxtəssislər üçün nəzərdə tutulmuş irihəcmli “Maliyyə bazarları” adlı dərsliyi işıq üzünə görmüşdür. Bu münasibətlə biz onu ürəkdən təbrik edirik. Yorulmuş bilməyən alim yaxın günlərdə 8 fəsilədən ibarət 30,0 c.v. həcmində “Qloballaşma şəraitində aqrar iqtisadiyyat: struktur və səmərəlilik problemləri (nəzəriyyə və praktika)” adlı monoqrafiyasını tamamlamışdır.

Hörmətli Bəyalı müəllim! Sizi 70 illik yubileyiniz münasibətilə təbrik edirik, Sizə elmi-pedaqoji fəaliyyətinizdə uğurlar, həyatda can sağlığı və müvəffəqiyyətlər arzu edirik.

Ziyad Səmədzadə,
AMEA-nın həqiqi üzvü,
iqtisad elmləri doktoru,
professor, Milli Məclisin iqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri

Eldar Quliyev,
iqtisad elmləri doktoru, professor,
“Azərİttifaq”ın idarə heyətinin sədri,
Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin rektoru,
Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin müavini

qat işlərinin yerinə yetirilməsində, təklif və tövsiyələrin hazırlanmasında fəal iştirak etmişdir.

Gənc iqtisadçı alimlərin yetişdirilməsində və hazırlanmasında fəal iştirak edən B.X.Ataşov Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının, Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin böyük Elmi Şurasının və Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunmuş dissertasiyaların müdafiəsini keçirən FD.04.013 birləşdirilmiş Şurasının üzvüdür.

30 illik elmi-tədqiqat və elmi-pedaqoji staja malik B.X.Ataşovun bilavasitə elmi rəhbərliyi altında indiyə kimi 15 nəfər iddiaçı iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün dissertasiya müdafiə etmişlər. Hazırda 1 nəfər elmlər doktoru elmi dərəcəsi iddiasında olan dissertantın elmi məsləhətçisi, 7 nəfər fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi iddiasında olan doktorant və dissertantların elmi rəhbəridir. O həmçinin 30 nəfərdən çox magistrin dissertasiya işlərinin elmi rəhbəri olmuşdur.

Bundan əlavə, digər iddiaçılar tərəfindən müxtəlif illərdə müdafiəyə təqdim edilmiş xeyli sayda namizədlik (fəlsəfə doktoru) və doktorluq dissertasiyalarının rəsmi opponenti və rəyçisi olmuş, bir sıra monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitlərinin,

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində müstəqil olaraq tələbələrə Buraxılış Yekun Dövlət Attestasiyası Komissiyasının sədri və üzvü olmuşdur.

“Maliyyə” kafedrasının professoru qismində tədris metodikasının inceliklərinə dərin bələd olan B.X.Ataşovun bakalavrlara və magistrlərə ixtisas fənləri üzrə oxuduğu mühazirələri, keçirdiyi məşğələ dərslərini dinləyicilər həmişə maraqla qarşılayıblar.

Bir müxtəssis kimi Təhsil Nazirliyi tərəfindən ölkənin ali təhsil müəssisələrinin akkreditasiyası yoxlamalarına da zaman-zaman cəlb edilir.

Ömrünün 30 ilini məhsuldar elmi və pedaqoji fəaliyyətə həsr edən Bəyalı müəllim Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin təsisçisi olduğu və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında Ali Attestasiya Komissiyasının reyestrinə daxil edilmiş “Kooperasiya” elmi-praktik jurnalının baş redaktorunun müavini kimi də səmərəli və gərgin iş aparmışdır. Həmişə yenilik axtaran islahatçı alim kimi tanıdığımız Bəyalı müəllim dövrü mətbuatda (“İqtisadiyyat”, “Azərbaycan”, “Respublika”, “Xalq qəzeti” və s. qəzetlər, Azərbaycan televiziya və radiosu, müxtəlif elmi-praktik jurnallar), eləcə də müxtəlif səviyyələrdə, xüsusilə Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının təşkilatlığı

"Cari ildə ölkədə 3 milyon tondan artıq taxıl istehsalı gözlənilir"

Bunu kənd təsərrüfatı naziri Heydər Əsədov Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında deyib.

Nazir bildirib ki, "Dünya Bankının verdiyi proqnozlara görə ölkəmizdə 2016-cı ildə kənd təsərrüfatında 4,2 faiz, 2017-ci və 2018-ci illərdə isə hər il 4 faiz olmaqla artım gözlənilir ki, bunun da hesabına Azərbaycanın hesabının əhatə etdiyi Şərqi və Mərkəzi Avropa ölkələri arasında ön yerlərdən birini tutacağı qeyd olunur".

İlkin proqnozlara görə, cari ildə ölkədə 3 milyon tondan artıq taxıl istehsalı gözlənilir. Hazırda istehsal edilmiş taxılın satışında və ayrı-ayrı dəyirmanlar tərəfindən tədarükündə heç bir ciddi problem müşahidə olunmur. İstehsalın artımı ilə yanaşı, ölkə başçısı tərəfindən ixracın stimullaşdırılması üçün müəyyən edilən dəstək tədbirləri, habelə aidiyyəti dövlət orqanları tərəfindən məhsul ixracı ilə bağlı yaranan maneələri aradan qaldırılması kənd təsərrüfatı məhsullarının həm ümumilikdə, həm də müxtəlif seqmentlər üzrə ixracını kəskin şəkildə artırıb: "Belə ki, cari ilin 6 ayı ərzində əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə ümumilikdə 27,5 faiz, o cümlədən meyvə ixracı üzrə 13,1 faiz, tərəvəz məhsulları ixracı üzrə isə 33,1 faiz artıma nail olunub.

Rusiya mənbələrində bu ölkənin bazarlarında satılan pomidorun 7,4 faizinin Azərbaycanın payına düşdüyü bildirilir, halbuki ötən il bu göstərici cəmi 1 faiz təşkil edib.

Əlamətdar hal ondan ibarətdir ki, ilk dəfə olaraq ərzaqlıq lobyə, düyü, ərzaqlıq və yemlik arpa, darı və çərəzlərin, heyvandarlıqda isə ot və süd məhsullarının ixracına başlanılıb.

Eyni zamanda, ixracın coğrafiyası dəyişilərək ənənəvi Rusiya bazarı ilə yanaşı, İran, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Türkiyə, İraq və Türkmənistanı da əhatə edib.

Yerli istehsalın artımı heyvandarlıq məhsullarının əksəriyyəti üzrə idxalın həcmində kəskin şəkildə azalmasına səbəb olub. İdxalın həcmi keçən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə ot və ot məhsulları üzrə 2,8 faiz, süd və süd məhsulları üzrə isə 15,7 faiz, iribuyuzlu heyvanların baş sayı üzrə 74,5 faiz, xırdabuyuzlu heyvanlar üzrə 94,2 faiz, damazlıq cücə üzrə 51,6 faiz azalıb".

Qısa müddətdə bir sıra milli zirehli maşınlar ordumuzun ixtiyarına veriləcək

Bunu müdafiə sənayesi naziri Yavər Camalov iyulun 10-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında deyib.

Nazir qeyd edib: "Cənab Prezident, cari ilin birinci yarısında Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin qarşısına qoyulan vəzifələr uğurla icra edilmişdir. Belə ki, 2016-cı ildə Müdafiə Nazirliyi və digər güc strukturları tərəfindən verilmiş sifarişə uyğun olaraq, 192,2 milyon manat məbləğində müdafiə təyinatlı məmulatların istehsalı, təmiri və utilizasiyası nəzərdə tutulmuşdur. Artıq bu istiqamətdə intensiv işlər görülür və məmulatlar istehsal edilərək sifarişçilərə təhvil verilir. 2016-cı ilin Müdafiə Sifarişində yarıdılma bölməsində 115 mövzu üzrə 198 mərhələnin yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulmuşdur".

Y.Camalov bildirib ki, hesabat dövründə xüsusi təyinatlı hücum pulemyotunun, avto-

matik qumbaraatan kompleksinin, "İstiqlal-1T" snayper tufənginin, soyuq atış kollimatorunun, avtomatik topun, artilleriya və tank topları üçün atəş yığılmasının, tank əleyhinə qumbaraatanlar üçün müxtəlif növ qumbaralı atəş yığılmasının və s. məmulatların müvafiq sınaqlarına başlanılması və həmin məmulatların istehsalının mənimlənməsi istiqamətində işlər davam etdirilir: "Müdafiə təyinatlı məmulatların yaradılması sahəsində nazirliyin elmi müəssisələrinin

potensialından istifadə etməklə bir sıra elmi-tədqiqat və təcrübi-konstruktor işləri uğurla həyata keçirilir. Cari ilin birinci yarısında nazirliyin Elmi-Tədqiqat İnstitutunda 15 mövzu, o cümlədən dövlət sifarişləri ilə 14 mövzu üzrə elmi-tədqiqat və təcrübi-konstruktor işləri davam etdirilmişdir.

Nazir əlavə edib ki, ilk növbədə əsas diqqət müxtəlif döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi məqsədilə yaradılan "Tufan" Milli zirehli naqliyyat vasitəsinin – 12,7 mm-lik mə-

safədən idarə olunan döyüş modulu, tank əleyhinə idarə olunan raket kompleksi, radioelektron mübarizə və kəşfiyyat avadanlığı və s. sistemlərlə təchiz edilmiş bir neçə variantının hazırlanması nəzərdə tutulur. Milli zirehli maşının təcrübi nümunəsinin ilin sonunadək hazırlanması planlaşdırılır.

"Eyni zamanda, xarici dövlətlərlə danışıqların nəticəsi olaraq yeni "İldırım" və "Qasırgın" zirehli maşınlarının ilkin nümunələri hazırlanıb Bakıda keçiriləcək ADEX-2016 sərgisində nümayiş etdiriləcək və 2017-ci ildən artıq seriya ilə istehsalına başlanılacaqdır. Daha bir yeni layihə BRDM-2M zirehli transportyorun üzərində orta mənzilli "Mızrak" tipli tank əleyhinə idarə olunan raket sisteminin quraşdırılmasıdır. Bu döyüş maşını da qısa müddət ərzində Silahlı Qüvvələrimizin ixtiyarına verilməlidir".

Onun sözlərinə görə, Müdafiə Sənayesi Nazirliyi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Milli Aviasiya Akademiyası və respublikanın digər elm ocaqları ilə sıx əmək-

daşlıq edir. Y.Camalov qeyd edib ki, hesabat dövründə ümumi məhsul istehsalının həcmi üzrə proqnoz tapşırığına 101,7 faiz əməl olunmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 5,1 faiz artım əldə edilmişdir:

"Təbii müəssisələrdə müdafiə təyinatlı məmulatlarla yanaşı, mülki məhsulların yeni növlərinin mənimlənməsi və istehsalı istiqamətində də məqsədyönlü işlər aparılır. Hesabat dövründə mülki məhsulların istehsalı üzrə proqnoza 108,8 faiz əməl olunmuşdur. 2015-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə mülki məhsulların həcmi 6,4 faiz artmışdır. Regionlarda suya olan tələbatı ödəmək məqsədilə "Azərsu", "Meliorasiya və Su Təsərrüfatı" Şəhərdar cəmiyyətlərinin sifarişləri əsasında neftəzian quyuları üçün "Dalma" tipli dərinlik su nasoslarının sınaq nümunələri hazırlanmış və onların seriyası ilə istehsalı üçün sahə yaradılmışdır.

Nazir deyib ki, ixrac edilən məmulatlar sırasında bütün növ döyüş sursatlarını, müasir atıcı silahları, snayper tufəngləri, pilotsuz uçuş aparatlarını və s. göstərmək olar. Nazirlik Amerikanın, Avropanın, Asiyanın və Afrikanın bir sıra dövlətləri ilə sıx əməkdaşlıq edir.

Vergi ödəyicilərinin qanuni mənafeləri müdafiə olunur

Bu ilin birinci yarısında Vergilər Nazirliyinin Vergi Apelyasiya Şurasının icraatına 74 müraciət daxil olmuşdur.

Bu müraciətlərdən 16-sı kameral vergi yoxlamaları, 41-i səyyar vergi yoxlamaları, 15-i operativ vergi nəzarətinin nəticələri, 2-si vergi hesabının vaxtında təqdim olunmamasına görə tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyası ilə bağlı olmuşdur. Şurada baxılaraq müvafiq qərarlar qəbul edilmiş, 74 müraciətdən 26-sı vergi qanunvericiliyinin pozulmasında vergi ödəyicisinin təqsiri ilə bağlı şübhələrin olması, analogi vergi ödəyicisinin Vergi Məcəlləsinin tələblərinə uyğun seçilməməsi, vergidən yayınma halını təsdiq edən sübutların olmaması, vergi ödəyicisinin dövlət büdcəsinə etdiyi ödənişlər, sosial vəziyyət nəzərə alınaraq, habelə sahibkarlıq fəaliyyətinin təşviqi, vergi ödəyicilərinin fəaliyyətinin davam etdirilməsinin stimullaşdırılması məqsədilə tam təmin edilmişdir.

Dövr ərzində Şurada 10 müraciətin

qismən təmin olunması barədə müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir. Altı müraciət üzrə mübahisələndirilən dövr əhatə olunmaqla növbədənəknər səyyar vergi yoxlaması təyin olunmuşdur. Bundan əlavə, eyni predmet üzrə iddia orizalorinə məhkəmə qaydasında baxıldığı üçün inzibati icraat haqqında Qanunun 72.2-ci maddəsi rəhbər tutularaq, 14 müraciətin icraatına xitam verilmişdir.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu tərəfindən maliyyələşdirilən "Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi" layihəsi çərçivəsində çap olunub.

TİBBİ TURİZMİN İNKİŞAFINDA SAHİBKARLIĞIN ROLU

Ölkəmizdə səhiyyə ildən-ilə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkədə ən müasir tələblərə cavab verən səhiyyə infrastrukturunun yaradılması, yeni xəstəxanaların tikilməsi, mövcud tibb müəssisələrinin yenidən qurulması geniş vüsət alır. Tibb ocaqları şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində əhalinin sağlamlığının qorunmasında və tibbi xidmətin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasında mühüm uğurlar əldə edilir.

Dünyanın 60 ölkəsində bioloji klinikalar fəaliyyət göstərir. Bu klinikaların mərkəzi 1936-cı ildən Almaniyada yerləşir. Belə müəssisələr Rusiyada 1993-cü ildən, Ukraynada 1995-ci ildən, Gürcüstanda 1996-cı ildən, Azərbaycanda isə 2001-ci ildən fəaliyyət göstərir.

Hazırda Bakıda bioloji müalicə metodlarına əsaslanan "Bioloji Təbabət" klinika 8 ilə yaxındır ki, əhaliyə xidmət edir. Klinikada Almaniya, İsveçrə, İtaliya, Ukrayna, Rusiya kimi müxtəlif ölkələrdən gələn müxtəssislər çalışır. Almaniyada təşkil olunmuş beynəlxalq homotoksikologiya kurslarını bitirmiş yüksək ixtisaslı, peşəkar həkimlər bu klinikada xəstələri qəbul edirlər. Bioloji təbabət XXI əsrin təbabəti sayılır və burada yanaşma fərqlidir. Bioloji təbabət diaqnoz və simptomları deyil, bütövlükdə insanı müalicə edir, çünki insan orqanizmi yaranışının bütün pillələrində - molekulyardan hüceyrə, toxuma, üzv, sistem və orqanizm səviyyəsinə qədər - bütöv bioloji sistem kimi qiymətləndirilir. İnsan orqanizminin funksiyalarının adaptiv idarə olunmasının əsasını həyat fəaliyyəti proseslərinin fizioloji gedişatını bioloji tənzimləyən sistem təşkil edir. Bu sistem psixoneuroendokrin-immun (PNEI) sistemidir; insan orqanizmi stabil dinamik homeostatik balansda saxlayır. PNEI sisteminin istənilən yarımsistemə müdaxilə avtomatik olaraq digərlərində reaksiyaya səbəb olur. Funksional sistemlər nəzəriyyəsinin bugünkü inkişaf səviyyəsi insan orqanizmində fizioloji proseslərin tənzimləyən yeni anlayını verir və eyni zamanda, həkim-mütəxəssislərin ənənəvi "üzv" səviyyəsində düşüncələrinin dəyişməsinə qulluq edir. Bioloji təbabət müalicə üsullarında innovasiya - tarazlıqdan çıxmış fizioloji, təbii (PNEI) sistemlərin nənofarmakoterapiya ilə yenidən proqramlaşdırılmasıdır. Bioloji təbabət özümdə unikal biotənzimləmə üsullarını birləşdirir - biotənzimləyici terapiya, izopatik terapiya, mikrobioloji terapiya, ortomolekulyar terapiya, hirudoterapiya, homeosiniatriya və s. Bioloji təbabətin

kompleks tənzimləyici yanaşması orqanizmi bütöv görürək, tipik patoloji proseslərin terapiya və profilaktikasına əsaslanır. Belə yanaşma ürək-damar, mədə-bağırsaq, sidik-cinsiyət, sümüklə-əzələ, sinir sistemləri, dermatoloji xəstəliklər, neoplastik proseslər və yeni törəmələrin uğurlu terapiyasına zəmin yaradır. Biotənzimləyici terapiya orqanizmin bütöv tənzimləmə səviyyəsinə təsir göstərməklə, yumşaq terapevtik təsiri təmin edir, orqanizmə toksiki farmakoloji təsiri azaldır, pasiyentin həyat keyfiyyətini yüksəldir və cavanlaşmaya təkan verir. Bioloji təbabətin terapiya üsulları aşağıdakılara yönəlib: patoloji prosesin çoxməqsədli tənzimlənməsinə (təbii təbii olduğu kimi), pasiyen-

tin biotənzimləyici proseslərinin stimulyasiyasına, orqanizmin bioloji tarazlığının bərpasına.

Çoxməqsədli tənzimləmə

Bioloji sistemlər, o cümlədən insan və ali heyvanların orqanizmi tarazlığı qorumaq məqsədilə bir-birilə qarşılıqlı münasibətdə olan mürəkkəb sistemlərdir. Xəstəlik zamanı bu sistemlər tarazlıq vəziyyətindən çıxdığına görə korreksiya olunmalıdır. Tarazlığın bərpasının optimal yolu eyni vaxtda bir neçə hədəfə yönəlməli dərman preparatlarının istifadəsidir. Bitki və digər bioloji materialların mürəkkəb kimyəvi tərkiblə xarakterizə olunur, yeni bir bitkiyə çoxsaylı bioloji aktiv maddələr olur. Kompleks preparatların tərkibi

bindəki bitki və materialların kombinasiyasına əsaslanaraq bu preparatların təsiri ilə bir çox aspektləri əhatə etmək və harmonik yolla tarazlığı bərpa etmək olar.

Orqanizmin bioloji tarazlığının bərpası

İnsan orqanizmi təbii olaraq çox mürəkkəb yaranmışdır. Əgər o, sağlamdırsa, özü və ətraf ilə harmoniyada yaşayır. Bu tarazlıq pozulduqda insan xəstələnir. Burada biz orqanizmin sanogenetik mexanizmlərini aktivləşdirən preparatların köməyindən istifadə edərək, orqanizmə xəstəliklə mübarizədə və bioloji tarazlığın bərpasında yardımçı olururuq.

Bioloji təbabət fizioloji tənzimləmə təbabətidir, molekulyar biologiya elminə əsaslanır və müalicə üsulları psixoneuro-endokrin-immun sistem (PNEI) təsir etməklə ibarətdir. Bioloji təbabət tibb elminə inqilabi yenilik gətirdi: özümlütənzimləməsi pozulmuş xəstə orqanizmi xəstəliyi törədən bioloji aktiv molekulları (neyropeptid, hormon, interleykin, ferment və boy faktorları) köməyi ilə ilkin fizioloji vəziyyətə qaytarmaq.

Müalicəyə belə yanaşma xüsusi əzəclilik üsulu ilə hazırlanmış preparatların köməyi ilə mümkündür. Alimlərin bir qəşfi çox böyük marağa səbəb oldu: duruldaşdırma və potensiallaşdırma üsulu ilə hazırlanmış bioloji molekullar orqanizmə eyni maddələrin farmakoloji dozaları kimi təsir edir. Lakin bir mühüm fərq: bu preparatların yan təsirləri yoxdur. Məsələn, siz mədəaltı vəzin fermentini əvəzləyən ferment alırsınız və əvvəlcə həzm prosesinin yaxşılaşmasına görə özünü çox yaxşı hiss edirsiniz. Lakin zaman keçdikcə xaricdən dəstək olduğu üçün mədəaltı vəz öz fermentlərinin hasilatını azaldır və həkim məcburən preparatın dozasını artırır. Orqanin funksiyası yaxşılaşmaq əvəzinə daha da pisləşir. Eyni fermentlərin aşağı dozaları tam fərqli təsir göstərir. Biotənzimləyici təbabətin preparatlarının təsiri hətərləf olduğu üçün təm maddəaltı vəzin fermentativ funksiyasının bərpasına yox, həmçinin funksiya pozulmasına səbəb olmuş dəyişikliklərin korreksiyasına yönəlib. Bioloji preparatlarla müalicədən bir müddət sonra orqanin aktivlik göstəriciləri xeyli yaxşılaşır, funksiyası bərpa olur. Bu zaman dozaları asma halları və yan təsirlər müşahidə olunmur.

Biotənzimləyici təbabət təbabətin perspektivi və sürətlə inkişaf edən, müasir elmi-tədqiqat bazasına söykənən bir istiqamətdir. Bu təbabət pasiyentin sağlamlığının qorunması və bərpası sahəsində həkimlərin imkanını xeyli genişləndirir.

Azərbaycanda tibbi turizmin inkişafı

Hazırda dünyada, xüsusilə dünyanın qabaqcıl ölkələrində tibbi turizm inkişaf edir. Tibbi turizmin ən geniş yayıldığı ölkələr ABŞ, Macarıstan, Almaniyası, İsrail, Türkiyə, Cənubi Koreya, Hindistan, Tailand, Sinqapur, Filippin, Kuba, Kolumbiya və Meksikadır.

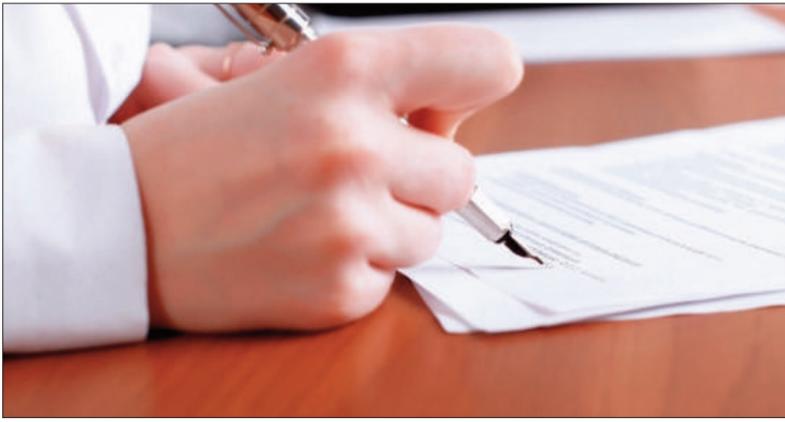
Azərbaycanda da tibbi turizmin imkanları və son illər bu sahədə həyata keçirilən işlərdən çox danışılır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev ölkəmizdə tibbi turizmin inkişafına xüsusi qayğı və diqqət göstərir. Qeyd edək ki, 2002-2005 və 2010-2015-ci illərdə turizmin inkişafı üzrə

Vətəndaşların müraciət imkanları genişləndirilir

Vergilər Nazirliyi vətəndaş müraciətlərinin vergi orqanına daha operativ çatdırılması məqsədilə elektron xidmətlərə üstünlük verir. Nazirlik tərəfindən istifadəyə verilmiş 60 elektron xidmətdən 5-i vətəndaşların müraciətlərini əhatə edir. Bu xidmətlərdən 3-ü bilavasitə vergi orqanı əməkdaşlarının etik davranış və hərkətləri ilə bağlıdır.

Artıq bütün fiziki və hüquqi şəxslər vergidən yayınma halları və vergi orqanının vəzifəli şəxslərinin hərəkəti (hərəkətsizliyi) barədə Çağrı Mərkəzinə (195) zəng etməklə öz müraciətlərini müvafiq ünvana çatdırırlar. Xidmət real vaxt rejimində həyata keçirilirdi üçün daxil olmuş müraciətlər dərhal qəbul olunur. Vətəndaşın müraciəti ilə əlaqədar «Müraciət vəərəqəsi» tərtib edilir ki, bu zaman müraciət edən şəxs adını, atasının adını, soyadını, vergi ödəyicisi olduğu təqdirdə VÖEN-ini, ünvanını və telefon nömrəsini deməlidir. Bu məlumatlar verilməkdə, habelə şikayətdə qaldırılan məsələlərin həlli dövlət vergi orqanlarının səlahiyyətlərinə aid olmadıqda Çağrı Mərkəzinin əməkdaşı qüvvədə olan qanunvericiliyi istinad edərək şikayətə baxılmasının mümkün olmadığını bildirir.

«Vergi orqanı əməkdaşlarının fəaliyyətində korrupsiya və digər hüquqpozma halları barədə məlumatın onlayn verilməsi» elektron xidməti vasitəsilə fiziki və hüquqi şəxslər Vergilər Nazirliyinin daxili nəzarət strukturuna onlayn müraciət edə bilərlər. Bu elektron xidmətin təşkili vergi orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın təmin edilməsinə zəmin yaradır. Elektron

xidmət Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsinin (taxes.gov.az) «E-xidmətlər» bölməsində və «Elektron hökumət» portalında (e-gov.az) təqdim olunur və araşdırıldıqdan sonra nəticələrə dair müraciət müəllifinə cavab məktubu göndərilir. Xidmətdən istifadə etmək istəyən fiziki və hüquqi şəxslər yuxarıda qeyd olunan e-sahifədə adı çəkilən elektron xidməti

seçir. Açılan pəncərədə adını, soyadını, atasının adını, şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin seriya və nömrəsini və doğum tarixini qeyd edərək «Davam et» düyməsini sıxır. Bundan sonra açılan yeni pəncərədə istifadəçi tərəfindən forma üzrə müəyyən edilmiş müvafiq qrafalar doldurularaq «Göndər» düyməsi sıxılır. Təqdim olunmuş forma istifadəçi tərəfindən doldurulub onlayn rejimdə göndərildikdən sonra müraciət dərhal Vergilər Nazirliyinin Aparatına daxil olur. Araşdırmanın nəticəsinə dair hazırlanmış cavab məktubu müraciət müəllifinin qeyd etdiyi e-mail ünvanına göndərilir.

«Vergi orqanı əməkdaşlarının qeyri-etik davranışı barədə məlumatın onlayn verilməsi» elektron xidməti də şəffaflığın təmin edilməsinə zəmin yaradır. İstənilən fiziki və hüquqi şəxs nazirliyin internet sahifəsində «E-xidmətlər» bölməsinə və «Elektron hökumət» (e-gov.az) portalına daxil olaraq xidmətdən istifadə edə bilər. İstifadə qaydaları isə yuxarıda qeyd etdiyimiz e-xidmətdə olduğu kimidir.

Hər üç xidmət interaktivdir və ödənişsiz göstərilir. İstifadəçi elektron xidmətlərlə bağlı narazılığına səbəb olan istənilən məsələ barədə inzibati qaydada və məhkəməyə şikayət edə bilər.

PAŞA Bank hər il keçirilən AmCham piknikinin sponsoru oldu

İyulun 9-da Amerikanın Azərbaycandakı Ticarət Palatası (AmCham) Bakıda hər il yerli biznes nümayəndələrini və onların ailələrini qeyri-rəsmi şəraitdə bir yerə toplayan ənənəvi "piknik" keçirib. Ötən illərdə olduğu kimi, tədbirin əsas sponsorları sırasında Azərbaycanın aparıcı korporativ bankı PAŞA Bank da var idi.

PAŞA Bankın Korporativ Kommunikasiyalar Departamentinin direktoru Sona Abbasovanın tədbir iştirakçılarında müraciətində söylədiyi kimi, Bank artıq bir neçə ildir ki, Amerikanın Azərbaycanlı Ticarət Palatasının üzvü və bu tədbirin daimi sponsorudur.

S. Abbasova qeyd edib ki, Real sektorun etibarlı tərəfdaşı mövqeyini tutan PAŞA Bank yerli biznesin dəstəklənməsinə böyük diqqət ayırır. Bu cür qeyri-rəsmi tədbirlərdə iştirak etməklə biznes-münasibətlərin inkişafına şərait yaratmaqla yanaşı, həm də sahibkarlar arasında yeni işgüzar əlaqələrin qurulmasının da təməlini qoyur.

Qeyd edək ki, bu il tədbirdə təxminən 700 nəfər iştirak edib.

Səmərali vergi siyasəti qeyri-neft sənayesinin inkişafına kömək edir

Azərbaycanın ixrac etdiyi qeyri-neft sektorun məhsullarının çəhdində sənaye məhsulları mühüm yer tutur. Bu barədə iqtisadiyyat nazirinin müavini Sevinc Həsənova mətbuata açıqlamasında bildirib ki, son illərdə regionlarda istifadəyə verilən müəssisələrin istehsal gücünü artırması və yeni rəqəbatqabiliyyətli məhsulların buraxılışı sənaye sektorunun ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisinin artmasına səbəb olub.

Qeyri-neft-qaz sənayesinin ümumi sənaye məhsulunda payı daha çox artıb. Son 4 ildə bu sahədə 30%-dən çox artım qeydə alınıb. Əsas inkişaf etmiş sahələr kimi emal, kimya, metallurgiya, yüngül və yeyinti sənayesi, tikinti materialları bölmələri daha çox diqqət cəlb edir.

Nazir müavinini qeyd edib ki, qeyri-neft-qaz sənayesində istehlak olunan bir sıra mallar daxili istehsal hesabına təmin olunacaq ki, bu da Azərbaycana valyuta qənaəti imkan yaradacaq. Xüsusilə də qida sənayesinin inkişafı bu sahənin idxaldan asılılığının əsaslı şəkildə azaldılmasına imkan yaradacaq.

Qeyri-neft-qaz sektorunun inkişafına müsbət təsir edən əsas amil kimi səmərali vergi siyasətinin həyata keçirildiyini qeyd edən S.Həsənova bildirib ki, sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsi, investisiyaların təşviqi baxımından vacib sahələrin inkişafına əlverişli şərait yaradılması üçün çəvik vergi siyasətinin tətbiqi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu cür siyasət qeyri-neft sektorunda istehsalın canlanmasına və yeni iş yerlərinin yaranmasına təkan verir.

Qeyri-neft sənayesində investisiya fəallığı da mühüm rol oynayır. 2016-cı ildə sənaye sektoruna xarici investorların cəlb etmək məqsədilə müxtəlif stimullaşdırıcı addımlar atılıb, vergi-gömrük, investisiya və digər güzəştlərin tətbiqi olunması sayəsində xarici investorların, beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının bu sahəyə marağı

artıb. Dünya Bankı və digər beynəlxalq institutlar sənaye layihələrinə investisiya qoyuluşu ilə bağlı Azərbaycan hökuməti ilə bir sıra sazişlər imzalayıb. Həmin sazişlər çərçivəsində sənaye müəssisələrinin beynəlxalq standartlara uyğun tam reabilitasiyası, Azərbaycanda bərk məişət tullantılarının idarə edilməsi üzrə milli strategiya sənədinin qısa, orta və uzunmüddətli tədbirlər planının hazırlanması, bu sahədə qanunvericiliyin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, regional tullantı poliqlonlarının və otürücü məntəqələrin texniki-iqtisadi əsaslandırma sənədlərinin hazırlanması nəzərdə tutulur. Hökumətin proqnozlarına görə, bu il iqtisadiyyatın qeyri-neft bölməsinə əhəmiyyətli dərəcədə sərmayə yatırılacaq. Qeyd edək ki, 2015-ci ildə ölkə iqtisadiyyatına 16 milyard manat investisiya qoyulub ki, bunun da 9 milyarda yaxını qeyri-neft sektorunun payına düşür. Qeyri-neft sektoruna yönəldilən sərmayələrin 60%-dən çoxu isə birbaşa sənaye ilə bağlıdır.

Iqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin icraçı direktoru Vüsal Qasımlı bildirib ki, «Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsi»ndə əsas yer tutan sektorlardan biri qeyri-neft sənayesidir. Kimya, ağır sənaye və maşınqayırma sahələrinin, həmçinin kiçik və orta biznesin inkişafı kontekstində sənayenin əsas sektorlarının inkişafına yönəldilən layihələrin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur: «Azərbaycanda sənayenin strukturunda mədəncixarmanın payının azalmasına emal sənayesinin xüsusi çəkisi artmaqdadır. Əgər sənaye yüksəlişinin birinci mərhələsi karbohidrogen resurslarına əsaslanırdısa, indiki mərhələdə inkişaf iqtisadi səməraliyyətin üzərində qurulmalıdır. Azərbaycan yeni sənayeləşmə dövrünə qədəm qoyub. Bu mərhələnin əsas xüsusiyyətləri sənayenin regionlarda inkişafı, innovativlik və ətraf mühitə təsirlərin azaldılması, iqtisadi

diyyatın rəqabət qabiliyyətinin və sənaye ixracının artırılması və yeni iş yerlərinin açılmasıdır. «Milli iqtisadiyyatın strateji yol xəritəsi» ağır sənayenin başlıca istiqamətlərini müəyyənləşdirəcək.

Iqtisadiyyat Nazirliyindən bildirilmişdir ki, yaxın on ildə respublikamızda 500-dən artıq yeni sənaye müəssisəsinin yaradılması nəzərdə tutulur. Bu məqsədlə bölgələrdə sənaye məhəllələrinin, biznes inkubatorlarının yaradılması və digər layihələr həyata keçiriləcək. «Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nda mühüm və əhatəli məsələlər öz əksini tapıb. Sənədin əsas prioritetləri sənayenin modernləşdirilməsi və strukturunun təkmilləşdirilməsi, qeyri-neft sənayesinin ixrac potensialının artırılması, rəqabətqabiliyyətli sənaye istehsalının genişləndirilməsi, regionların sənaye potensialının gücləndirilməsi, sənaye və texnologiyalar parklarının və sənaye məhəllələrinin yaradılması, elmtutumlu və innovativ istehsalın genişləndirilməsi, yeni istehsal sahələri üçün ixtisaslı kadrların hazırlanması kimi istiqamətləri əhatə edir. Sənayenin inkişafı üzrə əsas sənərlər kimya, texnologiya, mis, qızıl, dəmir və filiz kombinatları, alüminium, polad, maşınqayırma, yeyinti və yüngül sənaye obyektlərinin yaradılmasına əhatə edir. Dövlət öz maliyyə dəstəyini gücləndirməklə yanaşı, xarici investorların cəlb olunması üçün bir sıra stimullaşdırıcı şərtlər tətbiq etməyi də nəzərdə tutur.

Qanunu pozanlara qarşı ciddi tədbirlər görülür

2016-cı ilin birinci yarısında Vergilər Nazirliyi yanında Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamentində vergi ödəməkdən yayınma və qanunsuz sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olma faktları üzrə başlanmış 242 cinayət işi üzrə aparılan araşdırmalar zamanı 52 milyon 33 min manat vəsaitin dövlət büdcəsinə ödənilməsi təmin edilib.

Departamentin İstintaq idarəsində 623 cinayət işi üzrə ibtidai istintaq tamamlanıb, 11 nəfər təqsirləndirilən şəxs barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilib. İstintaqı tamamlanmış cinayət işlərindən 67 iş üzrə 77 nəfər şəxs barəsində materiallar ittiham aktı ilə aidiyyəti üzrə baxılması üçün məhkəmələrə göndərilib. 155 cinayət işi üzrə bütöcdən yayındırılmış vergilər ibtidai istintaq zamanı tamamilə ödənilməsinə görə, həmin işlərin icraatına xitam verilib.

Cinayət işləri üzrə keçirilmiş istintaq-əməliyyat tədbirləri nəticəsində vergi cinayətləri törətdiklərinə görə barələrində axtarış elan olunmuş 29 nəfər şəxs tutularaq departamentin İstintaq idarəsinə təhvil verilib, ibtidai istintaqda 193 şəxsin məcburi qaydada gətirilməsi, 376 şəxsin tapılaraq istintaqa cəlb edilməsi, 430 şəxsin yerinin müəyyən olunaraq istintaq orqanlarına məlumat verilməsi təmin edilib.

Vergi orqanlarının üzərinə vəzifələrin icrasına kömək göstərilməsi ilə bağlı müraciətlərə baxılması nəticəsində vergi yoxlamalarından, əmlakının siyahıya alınmasından yayınan və fəaliyyəti barədə bəyannamə təqdim etməyən 82 nəfər vergi ödəyicisi tapılaraq onların müvafiq vergi orqanlarına gəlmələri təmin olunub.

Azərbaycanda turizm zonaları yaradılacaq

Bu barədə iqtisadi inkişaf nazirinin müavini Sevinc Həsənova jurnalistlərə bildirib.

Onun sözlərinə görə, xüsusi zonalar çimərlik turizminin inkişafı məqsədilə Xəzər akvatoriyasında yaradılacaq. Həmin zonalarda vergi güzəştlərinin tətbiqi nəzərdə tutulub.

Lakin S.Həsənova həmin zonalara hansı statusun verəcəyini, onların məhsul harada yerləşdiriləcəyini və turizm zonası dedikdə konkret nəyin nəzərdə tutulduğunu açıqlamayıb.

Hazırda azərbaycanlıların çoxu qonşu ölkələrdə dincəlməyə üstünlük verir. Bunun əsas səbəbi bahalıqdır.

Azərbaycanda istirahətin qiyməti Türkiyədə olduğundan bahadır. Oudur ki, hər il milyondan çox Azərbaycan vətəndaşı din-cəlməyə xaricə, ilk növbədə ən aşağı qiymətlərin və yaxşı şəraitin olduğu Gürcüstana gedir.

Avstriya şirkəti "Kredobank"dan pay alıb

Avstriyanın "Veno Investment GmbH" şirkəti "Kredobank" ASC-nin səhmdarı olub. Bu, Bankın nizamnamə kapitalının 22,66 mln. artırılaraq 73,2 mln. manata çatdırılması çərçivəsində baş tutub.

Kapital artımından əvvəl "Kredobank"ın dövrüyyədə hər birinin nominal qiyməti 10 000 manat olan 5 054 səhmi olub. Bu səhmlər Bankın 14 səhmdarı - 7 fiziki və 7 hüquqi şəxs arasında bölüşdürülüb.

"Kredobank" kapitalını artırmaq üçün bu il əlavə səhm emissiyası edib və dövrüyyə eyni nominalda 2 266 səhm buraxıb, yeni səhmlərinin sayını 7 320-yə çatdırıb. Yeni səhmlərin təxminən 280-ni adı çəkilən Avstriya şirkəti, qalan 2 minə yaxın səhmi isə mövcud səhmdarlar alıb.

Son nəticədə "Veno Investment GmbH" "Kredobank"ın 3,8%-ə, qalan 14 səhmdar isə 96,2%-ə sahib olub.

Mayda 20 bankomat quraşdırılıb

Azərbaycanda quraşdırılan bankomatların ümumi sayı May ayında 20 ədəd artaraq cari il iyunun 1-nə 2 573 ATM təşkil edib. İlin əvvəlindən isə bankomatların sayı 121 ədəd (-4,49%) azalıb.

Mərkəzi Bankın statistikasına görə, bankomatların 1 421 ədədi və ya 55,2%-i Bakıda, 1 152-i və ya 44,8%-i regionlarda yerləşir. May ayında paytaxtda 9 bankomat, regionda 11 yeni bankomat quraşdırılıb. İlin əvvəli ilə müqayisədə paytaxtda bankomatların sayı 5,39% və ya 81 ədəd, regionlarda 40 ədəd və ya 3,36% azalıb.

Hesabata əsasən, cari il iyunun 1-nə ölkədə hər 3,8 min nəfərə bir bankomat düşüb. İlin əvvəlində isə bu göstərici 3,6 min nəfər ATM təşkil edib.

500 000 kitab indi cəmi 0,15 AZN-ə

Azercell istəyir ki, istirahət aylarında kitab daima yanınızda olsun!

cək.Bu yenilikdən yararlanmaq üçün abunəçilər *501# komandasını yığmalıdırlar. Daha bir sevincdirici xəbər isə ondan ibarətdir ki, "Bookmate" kitabxanasına qoşulan abunəçilərin ilk 7 gün bu xidmətdən pulsuz istifadə edə biləcəklər.

Məlumat üçün bildirək ki, "Bookmate" - minlərlə kitabı elektron cihaz üzərindən oxumaq üçün yaradılmış mobil tətbiqdır. Bu xidmət telefonda, planşetdə və kompüterdə maraqlı əsərləri tapıb oxumağın ən rahat yoludur. Azercell-in güzəştli qiymətlə təqdim etdiyi mobil kitabxanada 500 000-dən artıq kitaba çıxış təmin olunub. Endirimli abunə məbləği müqabilində Azercell abunəçiləri klassik, müasir və elmi-bədii, biznes ədəbiyyatından istənilən nümunə ilə tanış ola bilərlər. Qeyd edək ki, danışıq balansından ödəniş imkanı abunəçilərin üçün vaxt itirmədən, heç bir kredit kartından istifadə etmədən

elektron kitabxanadan rahat şəkildə yararlanmaq imkanı verir. Digər vacib məqam isə ondan ibarətdir ki, burada oxucular yalnız xarici ədəbiyyat deyil, azərbaycanlı müəlliflərin əsərləri ilə də tanış ola bilərlər. Xidmətin ən mühüm üstünlüklərindən biri - "Bookmate" kitabxanasında kitab oxumaq üçün daimi internetə ehtiyacın olmamasıdır. Çünki yüklənən kitabı istənilən vaxt, istənilən yerdə, məsələn, metroda və təyyarədə oxumaq mümkündür. Həmçinin, əlinizin altında olan cihazın - telefon, planşet və ya kompüter olmasının fərqi yoxdur. Çünki kitab cihazı yox, sizin şəxsi kitabxanasınıza əlavə edilir.

Qeyd edək ki, "Bookmate" Android, iOS əməliyyat sistemləri üzərində işləyir.

Xidmət barədə daha ətraflı məlumat üçün https://www.azercell.com/az/personal/services/partner_services/bookmate/ sahifəsindən yararlanma bilərsiniz.

AccessBank kiçik və orta biznes üçün 17 milyon dollar cəlb edib

Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı (QDTİB) Azərbaycanda kiçik və orta biznesin inkişafını dəstəkləmək üçün AccessBank-a 17 milyon ABŞ dolları dəyərində kredit ayırıb. Bu barədə AccessBank-dan bildirilib.

"ACCESSBANK SƏHMDARLARI TƏRƏFİNDƏN TAM DƏSTƏKLƏNİR"

"Biz Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı kimi mühüm səhmdarlarımızın və, eyni zamanda, uzunmüddətli tərəfdaşlarımızın dəstəyini yüksək qiymətləndiririk. Hazırkı mürəkkəb iqtisadi şəraitdə bu addım QDTİB tərəfindən bankımıza olan inam və etimadın mühüm göstəricisidir. Həmçinin, bu bir daha təsdiq edir ki, AccessBank öz səhmdarları tərəfindən tam dəstəklənir. Cəlb olunan vəsait Bankın kiçik və orta bizneslə məşğul olan müştərilərinə ayrılacaq. Həmin KOB müştərilərin

böyük hissəsi ölkənin regionlarında fəaliyyət göstərir və, beləliklə, QDTİB-dən cəlb olunan vəsait regional iqtisadiyyatın inkişafını artırılmasına təkan verəcək", - AccessBank adından İdarə Heyətinin sədri Michael Hofmann bu sazişi şərh edib.

AccessBank 2002-ci ildə Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası, KfW, LFS Financial Systems GmbH adlı Alman konsaltinq şirkəti və Access-

Bank Holding tərəfindən yaradılıb. AccessBank Azərbaycanda aparıcı universal bank olaraq mikro və orta ölçülü bizneslərin maliyyələşdirilməsi ilə məşğuldur.

Ölkə üzrə geniş filiallar şəbəkəsinə malik olan Bankda 1800-dən artıq əməkdaş çalışır və tam çəşidli xidmətlər təklif edir. FitchRatings agentliyi AccessBank-ı Azərbaycan bankları arasında ən yüksək kredit reytingi hesab edilən BB+ dərəcəsi ilə qiymətləndirir.

Kiçik sahibkarlıq subyektlərinin müəyyənlaşdırılması meyarları dəyişib

Nazirlər Kabinətinin 29 iyun 2016-cı il tarixli qərarı ilə kiçik sahibkarlıq subyektlərinin müəyyənlaşdırılması meyarlarında dəyişiklik edilib. Yeni dəyişikliyə görə, illik gəliri 200 min manatadək olan sahibkarlıq subyektləri bundan sonra kiçik sahibkar hesab ediləcəklər.

Bu vaxta qədər isə kiçik sahibkarlıq kateqoriyasına aid olmaq üçün illik gəlir 120 min manat təşkil etməli idi. Kiçik sahibkarlıq subyektlərinin müəyyənlaşdırılmasında işçilərin orta sayı isə (25 nəfərədək) dəyişməz qalıb.

Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırma-lar Baş İdarəsinin Vergi siyasəti idarəsinin rəisi Nicat İmanovun sözlərinə görə, Vergi Məcəlləsinin 13.2.50-ci maddəsində iri vergi ödəyicilərinin meyarları müəyyən edilib: «Əvvəlki 3 ilin hər birində müliyyətdə olan əsas vəsaitlərin ilin sonuna qalığı dəyəri 2.500.000 manatdan və əvvəlki 3 il üzrə orta illik dövrüyyəsi (ƏDV-siz) 1.250.000 manatdan çox olan və ya son 3 vergi ili ərzində bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş bütün vergi və vergi olmayan digər ödənişlərin hesablanmış məbləği hər il üçün 500.000 ma-

natdan çox olan vergi ödəyiciləri iri vergi ödəyicisi sayılır. Məcəllənin 13.2.50.3-cü maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının qanunlarına uyğun olaraq təbii inhisarcılara və ya bazarda hökmran mövqe tutan subyektlərə aid olunan vergi ödəyiciləri, o cümlədən onların Azərbaycan Respublikasının rezidenti olan tövrəmə təsərrüfat cəmiyyətləri də iri vergi ödəyicisi sayılır.

Vergi Məcəlləsinin 1 yanvar 2016-cı il tarixindən qüvvəyə minmiş yeni müddəalarına əsasən, vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi 200.000 manat və ondan az olan şəxslər 2 faiz və ya 4 faiz dərəcə ilə sadələşdirilmiş vergitutma metodunu tətbiq edə bilərlər. Dəyişikliyə qədər həmin məbləğ 120.000 manat təşkil edirdi. Bununla da kiçik sahibkarlıq subyektlərinə sadələşdirilmiş

verginin ödəyicisi olmaq hüququnun verilməsi həmin vergi ödəyicilərinə münasibətdə vergi inzibətçiliyi sadələşdirməklə yanaşı, adçıkan vergi ödəyicilərinin vergi yükünün azaldılması, ticarət dövrüyyələrinin şəffaflaşdırılması, dövrüyyə vəsaitlərinə qənaət olunması və vergitutma obyektinin genişləndirilməsi məqsədini

daşıyır. Vergi Məcəlləsində aparılmış bu dəyişikliyə uyğun olaraq, Nazirlər Kabinətinin 29 iyun 2016-cı il tarixli 258 nömrəli Qərarı ilə kiçik sahibkarların illik gəlir meyarı 120.000 manatdan 200.000 manatadək artırılmışdır.

İqtisadçı ekspert Samir Əliyev kiçik sahibkarlıq kateqoriyasına mənsub olan fiziki və hüquqi şəxslərin illik gəlirinin artırılmasının 2015-ci ildə Vergi Məcəlləsində edilmiş bir sıra dəyişikliklərdən qaynaqlandığını qeyd edib: «Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilmiş haqqında» 20 oktyabr 2015-ci il tarixli Qanunla sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri kateqoriyasına düşən şəxslərin dövrüyyəsi 120 min manatdan 200 min manata qaldırıldıqdan sonra orta sahibkarlıq subyektlərinin bir

hissəsi sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi kateqoriyasına aid edilirdi. Bu isə kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin eyni vergi rejimindən yararlanması anlamına gəlirdi. Halbuki kiçik sahibkarlıq subyektlərinə əlverişli vergi rejiminin tətbiqi dünyada geniş yayılıb və hökumətlər kiçik sahibkarlıq vergi yükünü azaltmağa önəm verirlər. Nazirlər Kabinətinin son qərarı kiçik sahibkarlığa aid olan subyektlərin sayının və əhatə dairəsinin artmasına gətirib kiçik sahibkarlığa aid olan subyektlərin sayının və əhatə dairəsinin artmasına gətirib çıxaracaq. Eyni zamanda, milli valyutanın 2015-ci ildəki devalvasiyası nəticəsində satılan malların, göstərilən xidmətlərin dəyərini bahalaşdırması subyektlərin illik dövrüyyəsinin artmasına gətirib çıxarıb. Belə vəziyyətdə bir sıra kiçik sahibkarlıq subyektləri yalnız qiymət amilinə görə orta sahibkarlıq kateqoriyasına aid edilirdi. Sadələşdirilmiş vergi rejimi kiçik sahibkarlıq, xüsusən də regionda fəaliyyət göstərən sahibkarlar üçün xeyli əlverişlidir.

Mütəxəssisin sözlərinə görə, kiçik, orta və iri sahibkar kateqoriyalarının müəyyənlaşdırılması üçün «işçilərin orta sayı» və «illik gəlir» meyar göstəricilərindən daha yüksək olan əsas götürülür. Yəni bu iki göstəricidən yalnız birinin yüksək kateqoriyaya aid olması həmin sahibkarın da yüksək kateqoriyaya aid olunması anlamına gəlir.

Mənzil və qeyri-yaşayış sahələrinin satışı ilə bağlı yeni qayda

Nazirlər Kabineti «Azərbaycan Respublikasında notariat hərəkətlərinin aparılması» qaydaları haqqında Təlimat-da dəyişikliklər edib. APA-nın məlumatına görə, dəyişikliyə əsasən, bundan sonra kommersiya hüquqi şəxsi ilə bağlı notariat hərəkətləri aparılarkən notarius kommersiya hüquqi şəxslərinin dövlət reyestrinə daxil olmuş, o cümlədən təsisçiləri (iştirakçıları) və onların nizamnamə kapitalındakı payları barədə məlumatları informasiya sistemi vasitəsilə elektron sorğu əsasında gün ərzində əldə edəcək və bu barədə çap olunmuş arayışı müvafiq notariat hərəkəti üzrə notariusda saxlanılan işin nüsxəsinə əlavə edəcək.

Yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin təqdim edilməsi üzrə müqavilənin (alqı-satqı, bağışlama, dəyişdirmə, rentə və s.) notariat qaydasında təsdiqi zamanı notarius Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq, sadələşdirilmiş vergini hesablayaraq 1 bank günü ərzində dövlət büdcəsinə ödəyir və hesabət ayından sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq Vergilər Nazirliyinin müəyyənləşdirilmiş formaya üzrə bəyannaməni vergi orqanına təqdim etməyə borcludur. Fiziki

şəxsin özgəninkiləşdirilən yaşayış yeri üzrə qeydiyyata olması müddəti «Elektron notariat» və «Giriş-çıxış və qeydiyyat» avtomatlaşdırılmış məlumat-axtarış sistemi vasitəsilə əldə olunmuş məlumat əsasında müəyyən olunacaq. Yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin təqdim edilməsinə görə hesablan-

dən az olduğu hallarda, hələ bağışlama, dəyişdirmə, rentə (daşınmaz əmlak bağışlandığıda) müqavilələri üzrə yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin təqdim edilməsi ilə bağlı müqavilələrin rəsmiləşdirilməsi zamanı hesablanmış sadələşdirilmiş verginin depozit hesabına mədaxil edilmiş üçün notarius təqdim edən şəxsə banka ünvanlanmış məktub verəcək və hesablanmış sadələşdirilmiş vergi notariusun təqdim edən şəxsə verədiyi ödəniş tapşırığı əsasında depozit hesabı vasitəsilə dövlət büdcəsinə ödəniləcək. Müqavilənin rəsmiləşdirilməsi vaxtı bankın qeyri-ış gününə təsadüf etdikdə, notarius hesablanmış sadələşdirilmiş vergini

növbəti bank günündən gec olmayaraq, dövlət büdcəsinə ödənilməsi üçün nağd şəkildə tutmaqla, sadələşdirilmiş verginin tutulmasını təsdiq edən sənədi (qəbz) təqdim edən şəxsə, müqaviləni isə hər iki tərəfə verəcək. Hər ay başa çatdıqda, növbəti ayın birinci iş günü təsdiq edilmiş müqavilələr üzrə dövlət büdcəsinə ödənilmiş vergi barədə bank hesabından çıxarışla üzləşmə aparılacaq. Müqavilə üzrə pul məbləği Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş aşağı hə-

miş sadələşdirilmiş verginin depozit hesabından dövlət büdcəsinə mədaxil olunması üçün notarius təqdim edən şəxsə ödəniş tapşırığı verəcək. Satıcı həmin vəsaitin dövlət büdcəsinə ödənilməsi barədə bank qəbzini notariusu təqdim etdikdən sonra təsdiq olunmuş müqavilə rəffərlə verəcək. Həmin qəbzə əsasən notariat işində saxlanılacaq, surəti notarius tərəfindən satıcıya təqdim olunacaq. Müqavilə üzrə pul məbləği Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş aşağı hə-

Yazı Mətbuat Şurasının və Vergilər Nazirliyinin «Azərbaycanın vergi sistemi yeni iqtisadi inkişaf mərhələsində» mövzusunda fərdi yazı müsabiqəsinə təqdim olunmaq üçün verilir.

Kənd təsərrüfatına vergi güzəştə effektivdirmi?

İqtisadi nəzəriyyədə iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinin inkişafını sürətləndirmək məqsədilə bir sıra mexanizmlər nəzərdə tutulmuşdur. Bunlardan biri də məhz birdəfəlik və ya daimi vergi güzəştlərinin verilməsidir. Belə imtiyazlara Azərbaycan hökuməti tərəfindən kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı tətbiq edilən vergi güzəştini misal göstərmək olar.

Aqrar sektora vergi güzəştinin tarixçəsi

Aqrar sektorun ölkə iqtisadiyyatının bünövrəsini təşkil etməsi, o cümlədən sənaye üçün xammal bazası rolunu oynaması, ən əsası isə məşğul əhəlinin təqribən 40%-nin bu sektorda fəaliyyət göstərməsi nəzərə alınaraq, ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən 22 mart 1999-cu il tarixli müvafiq fərman ilə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları, torpaq vergisi istisna olmaqla, digər vergilərdən 5 il müddətinə azad edilmişdir.

2001-ci il 27 noyabr tarixində qəbul edilmiş «Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında» Qanun ilə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan hüquqi şəxslər Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş hüquqi şəxslərin mənfəət vergisini, əlavə dəyər vergisini, sadələşdirilmiş sistem üzrə vergini və həmin fəaliyyət prosesində istifadə olunan obyektlərdən əmlak vergisini, fiziki şəxslər Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş əlavə dəyər vergisini və həmin fəaliyyət prosesində istifadə olunan obyektlərdən əmlak vergisini ödəməkdən azad edilmişdir. 2001-ci ildə qəbul olunan bu qanun əvvəlcə 3 illik vergi güzəştlərini nəzərdə tuturdu. Daha sonra isə həmin qanunla müəyyən edilmiş vergi güzəştlərinin qüvvədə olma müddəti 2014-cü il yanvarın 1-dək, nəhayət məcəlləyə edilən son dəyişikliklərə əsasən 2019-cu ilə qədər uzadılmışdır.

Hansı məhsulların istehsalçıları vergi güzəştlərindən yararlanar bilər?

Bəs, hansı kənd təsərrüfatı məhsulları və ya onların istehsalçılarına vergi güzəşt-ləri şamil edilir? Qeyd edək ki, bu mövzu vergi ödəyiciləri və ictimaiyyət arasında son dövrlər ən çox müzakirə edilən məsələdir. Bəzi ekspertlərin fikrincə, bu güzəştlər bütün növ kənd təsərrüfatı məhsullarına tətbiq edilir. Lakin bu, yalnız fikirdir və Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin məlumatına görə, «Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan güzəşt kənd təsərrüfatı emalı ilə məşğul olan şəxslərə aid edilmir. Belə ki, kənd təsərrüfatı məhsullarının emal olu-

nan (emala yönəldilən) hissələrinin alınmasından əldə edilən məhsulların təqdim edilməsindən qazanılan gəlirlər ümumi qaydada vergiyə cəlb olunmalıdır. Misal üçün, xama və kəsmik, habelə meyvə şirələri və s. satılması kimi fəaliyyətlərlə məşğul olan müəssisələrə güzəşt tətbiq olunmur və ümumi qaydada müvafiq vergilərə (mənfəət, gəlir, əmlak, sadələşdirilmiş və ƏDV) cəlb edilir.

Əlavə olaraq qeyd edək ki, məhsulların sırf kənd təsərrüfatı və ya emal sənayesi məhsulu olmasını dəqiqləşdirmək və vahid siyahısının təqdim edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən «İqtisadi fəaliyyət növləri təsnifatı» hazırlanmış və 14 noyabr 2008-ci il tarixli kollegiya qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Bu təsnifatına əsasən, məsələn süd kənd təsərrüfatı məhsulu olsa da, süddən alınan xama, qatıq, dovğa, ayran və s. kimi məhsullar sənaye məhsullarıdır.

Kənd təsərrüfatının vergidən azad olunmasının bu sahəyə təsiri: dünya təcrübəsi

Azərbaycanda olduğu kimi, dünyada da kənd təsərrüfatına verilmiş vergi güzəştlərinin kənd təsərrüfatı sektoruna təsiri kifayət qədər maraqlıdır. Bununla yanaşı, bunun nəticəsidir ki, çoxsaylı tədqiqat işlərində müxtəlif ölkələrin aqrar sektora tətbiq etdiyi vergi güzəştlərinin əhəmiyyəti təhlil edilmişdir. Maraqlısı isə ondadır ki, belə araşdırmaların əksəriyyətində vergi güzəştlərinin kənd təsərrüfatı sektoruna müsbət təsir göstərməsi aşkar edilmişdir. Belə tədqiqatlardan biri Oleg Nivievskiyi tərəfindən Ukrayna nümunəsində aparılmış araşdırma. Bu araşdırma nəticəsində o,

1999-cu ildə Ukraynada dövlətin aqrar sektora verdiyi vergi güzəştləri ilə kənd təsərrüfatı istehsalının məhsuldarlığı arasında bir müsbət əlaqə aşkar etmişdir.

Bununla yanaşı, Pekin Universitetinin İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin eksperti Xiixin Vanq Çində kənd təsərrüfatı sektorunun vergidən azad edilməsinin bu ölkədə kənd əhəlinin gəlirlərini və istehsal həcmi əhəmiyyətli şəkildə artırdığını aşkar etmişdir. Müəllif araşdırmasının sonunda belə qənaətə gəlir ki, kəndlilərin il ərzində 181 yuan vergidən azad edilməsi onların gəlirlərinin 425 yuan artmasına gətirib çıxarıb. Bununla yanaşı, Xiixin Vanq onu da üzə çıxarmışdır ki, Çin hökumətinin bu siyasəti nəticəsində kənd təsərrüfatı sektoruna kapital qoyuluşları, eləcə də kapitalın və əməyin məhsuldarlığı ciddi şəkildə yüksəlmişdir. Bütün bunları nəzərə alaraq Çin dövləti aqrar sektorun vergidən azad edilməsini uzun müddətdir ki, qüvvədə saxlayır.

Apaşdırmamız təhlilləri ümumiləşdirərək belə qənaətə gələ bilərik ki, ümumiyyətlə hər hansısa bir sahənin vergidən azad edilməsinin həm həmin sahənin, həm də ölkə iqtisadiyyatının inkişafına bir sıra müsbət və mənfəətli təsirləri mövcuddur. Bunları aşağıdakı kimi sadalaya bilərik:

- Müsbət təsirləri:
- vergi güzəştə istehsalçının xərçini azaldır;
- son məhsulun rəqabətqabiliyyətini artırır;
- sahənin investisiya cəlb edilişini yüksəldir;
- istehsalçıların vergi sənədləşməsindən azad edir.
- Mənfəətli təsirləri:

- istehsalçılar arasında diskriminasiyaya yol açır;
- istehsalçıların arxayınlaşmasına gətirib çıxarır ki, bu da onların innovativ yenilikləri öz istehsalına tətbiq etməyinə mane olur;
- vergi ödəyicisinin fəallığı azaldır;
- istehsalçıların sosial müdafiəsinə və onların pensiya təminatından yararlanmasına imkan vermir;
- statistik göstəricilərin qeyri-dəqiqliyinə və natamam olmasına gətirib çıxarır;
- kənd təsərrüfatı istehsalçıların maliyyəyə çıxışını məhdudlaşdırır. Çünki vergi ödənişi, eləcə də balans sənədlərinin mövcud olmaması kredit təşkilatları tərəfindən aqrar istehsalçıların kredit müraciətinin qiymətləndirilməsinə mane olur. Zəruri sənədlərin olmaması səbəbindən əksər sahibkarların müraciətləri banklar tərəfindən cavabsız qalır.

Azərbaycanda vergi güzəştlərinin aqrar sektora təsirinə qiymətləndirilməsi

Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinin əməkdaşı Akif Musayevin sözlərinə görə, heç bir güzəşt daimi deyil və kənd təsərrüfatının yüksək inkişafına nail olunduğu təqdirdə, o güzəşt də ləğv edilə bilər: «Amma hazırda bu məsələ müzakirə olunmur və 2014-cü ilə qədər həmin güzəşt qüvvədədir». Güzəştdən heç kimin könlü ilə oğurluq kimi qəbul etməyəcəyini deyən nazirlik rəsmisinin sözlərinə görə, güzəşt olacağı müddətdə hamı bundan yararlanacaq. Onun fikrincə, güzəşt vergi ödəyiciləri arasında diskriminasiya yaradır, vergi ödəyicisinin fəallığı azaldır və ödəyici öz qarşısında rəqib görmür: «Bu mənada, güzəşt iqtisadi inkişaf üçün o qədər də əlverişli addım deyil. Bütün beynəlxalq qurumlar belə güzəştlərin əleyhinədir. Hesab edirəm ki, güzəştin əvəzinə subsidiyaların verilməsi daha məqsədəuyğundur».

İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin eksperti Vahid Məhərrəmovun fikrincə, ölkəmizdə kənd təsərrüfatı vergiyə cəlb edilməli, beləliklə də onların həm öz təsərrüfatlarını inkişaf etdirməyə, həm də dövlət büdcəsinin doldurulmasına iştirak etmələrinə imkan yaradılmalıdır. Belə ki, onun qənaətinə görə, aqrar istehsalçıların vergidən azad edilməsi onların öz fəaliyyətlərini sığortalaya bilməmələri ilə nəticələnir. Ekspert hesab edir ki, bu sektora tətbiq edilən vergilərin simvolik məbləğdə, məsələn, 1 faizdən də az olmalıdır və zaman keçdikcə tədricən bu vergilərin artırılması da mümkün ola bilər.

Bununla yanaşı, Azərbaycan Respublikası iqtisadiyyat nazirinin müavini S.Həsənova hesab edir ki, vergi güzəştləri biznesə əlverişli şərait yaradır, sadələşdirilmiş ve-

rginin tətbiqi, vergi dərəcələrinin optimallaşdırılması və digər tədbirlər aqrar sektora investisiyaların artmasına səbəb olur.

Eyni zamanda, vergi güzəştlərinin kənd təsərrüfatına nəticələri barədə «Vergilər» qəzetinə məlumat verən, əvvəllər Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində söhbə müdiri vəzifəsində çalışmış Rafiq Məcidovun fikrincə, vergi güzəştləri nəticəsində kənd təsərrüfatında xərclər 10%-dək azalmışdır. Onun sözlərinə görə, vergilərin ləğv olunması nəticəsində kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları təkcə 2010-cu ildə dövlət büdcəsinə 164,1 mln. manat vergi ödəməkdən azad edilmişdir: hüquqi şəxslərdən mənfəət vergisi 24,6 mln., hüquqi və fiziki şəxslərdən əlavə dəyər vergisi 126,1 mln., hüquqi şəxslərdən sadələşdirilmiş vergi 6,3 mln., hüquqi şəxslərdən əmlak vergisi 5,7 mln., fiziki şəxslərdən gəlir vergisi 1,4 mln. manat təşkil edib. Bunun nəticəsidir ki, vergilərin müvafiqi ləğvi aqrar sahədə böyük stimül yaratmış, 2001-ci ildən başlayaraq ölkədə kənd təsərrüfatı məhsullarının həcmi sabit olaraq artmışdır. Bu da öz növbəsində Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində və ölkədə ərzaq bolluğunun yaradılmasında mühüm rol oynamışdır.

Apardığımız araşdırmadan və iqtisadçı ekspertlərin fikirlərindən də aydın olduğu kimi, Azərbaycanda kənd təsərrüfatı sektorunun vergilərdən azad edilməsinin bu sahədə fəaliyyət göstərən sahibkarlara həm müsbət, həm də mənfəətli təsirləri mövcuddur. Lakin unutmaq lazım deyil ki, ölkəmizdə məşğul əhəlinin az qala yarısı kənd təsərrüfatında fəaliyyət göstərir. Digər tərəfdən bu sektorda çalışan sahibkarların böyük əksəriyyəti kiçik və orta biznes sahibləri və ya kəndli ev təsərrüfatlarıdır. Bu baxımdan aqrar sektora verilən vergi güzəştlərinin ləğvi kəndli fermer və ev təsərrüfatlarının yoxsullaşmasına, eləcə də regionlarda işsizliyin artmasına və şəhərlərimizin həddindən artıq yığılmasına gətirib çıxara bilər.

Son olaraq onu qeyd etmək istəyirdim ki, ölkəmizdə kənd təsərrüfatının vergidən azad olunması davam etdirilməli, lakin dünya təcrübəsindən də yararlanaraq bu güzəştlərin effektivliyi artırılmalıdır. Məsələn, hər il verildən güzəştin 50%-i miqdarda istehsal kapital qoyuluşunu sübut edən sənədlər göstərildikdən sonra güzəştin verilməsi daha effektiv və məhsuldar ola bilər. Beləliklə də istehsalın davamlı olaraq müasirləşdirilməsinə, innovativ yeniliklərin geniş şəkildə istifadəsinə və son məhsulun rəqabətqabiliyyətinin yüksəldilməsinə nail olmaq olar.

Elmur Abbasov,
İqtisadi İslahatlar Elmi-Tədqiqat İnstitutunun doktorantı

Курс на энергоэффективность

Мировой энергокризис и аспекты повышения энергетической эффективности

(Начало в предыдущем номере)

Видимо (или предположительно), у главы государства большие планы по оживлению строительного сектора. Этот мотив и лег в основу плана Ильхама Алиева по созданию нового Госагентства по жилищному строительству.

Другим направлением энерго-ресурсосбережения в республике является повсеместное внедрение приборов адресного учёта и регулирования энергетических и водных ресурсов. В этой связи в действующие нормы были внесены соответствующие изменения, предусматривающие обязательную установку приборов контроля, учёта и регулирования расхода воды, газа, теплоносителей и электроэнергии у каждого абонента на объектах жилищно-гражданского, промышленного и сельскохозяйственного назначения. В настоящее время проводятся работы по обеспечению всех абонентов электронными счётчиками расхода с картой предоплаты, что приводит к экономии ресурсов в 10-15%.

За минувшее десятилетие при активном участии международных организаций в Азербайджане было реализовано несколько пилотных проектов по внедрению систем энергетической эффективности. Так последние несколько лет в Баку, Сумгайыте, Гяндже при поддержке специализированной структуры Евросоюза по энергосбережению в строительном секторе (ESIB) и норвежской компании проводились измерения теплоизоляционных характеристик общественных и жилых зданий, школ, детских садов и т.д. В конечном итоге специалисты сошлись во мнении, что в случае применения современных технологий теплоизоляции и реабилитации теплоизолированных можно было бы сэкономить до 70% потребляемой энергии. Тем самым снизить годовое потребление энергии на отопление одного квадратного метра до уровня 102-105 кВт/ч.

В Азербайджане с его более умеренным климатом расходы на централизованное отопление сравнительно ниже, однако расстояния и изношенность теплосетей зачастую приводят, по данным Министерства промышленности и энергетики Азербайджанской Республики, к потерям до 35-40% всего объема вырабатываемого тепла. Поэтому сейчас ведется модернизация и расширение системы централизованного теплоснабжения. Модернизация, выраженная в переходе к децентрализованной системе теплоснабжения, считается одним из наиболее эффективных методов экономии энергоресурсов. Этот метод (основан на максимальном приближении источника тепла к потребителю) позволяет снизить капитальные затраты, избежать ненужного строительства теплотрасс, поможет распределить эксплуатационные затраты и повысить энергоэффективности.

В соответствии с Распоряжением Президента Азербайджан-

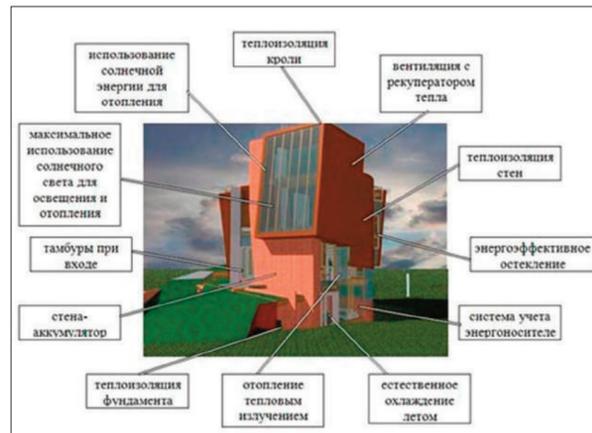
ской Республики от 14.09.2005 г. Государственным Комитетом архитектуры и градостроительства была разработана программа по восстановлению теплоснабжения г. Баку, предусматривающая обеспечение теплом всех жилых и общественных зданий. Согласно этой программе за последние десять лет в столице, а также в регионах республики создано 166 новых источников теплоснабжения, модернизировано 108 старых котельных, на месте 57 тепловых пунктов построены современные котельные, приблизительно в 1900 жилых зданиях восстановлены линии нижней разводки систем отопления, включаемых в себя поквартирные системы, системы с домовыми встроенными, пристроенными и крышными котельными, работающими на природном газе. При этом отсутствие на этих объектах протяженных теплосетей привело к снижению теплопотерь при транспортировке.

В наименьшей мере, чем вопросы отопления, для нашей страны актуальна тема экономии

ватт /часов до 18 миллиардов киловатт /часов.

Как показывает международный опыт, наиболее экономически эффективным решением повышения энергоэффективности здания является его качественная теплоизоляция. Безусловно, при низком теплосопротивлении ограждающих конструкций теряется большая часть энергоресурсов, расходуемых на отопление зданий. В свою очередь, в жаркое время года надежная теплоизоляция позволяет сэкономить на кондиционировании. А в комплексе с «теплыми» окнами и дверями, правильно подобранным оборудованием, системой вентиляции теплоизоляция позволяет в несколько раз сократить потребление тепловой энергии зданиями.

Наибольший эффект дают традиционные виды теплоизоляции на основе минерального или полимерного сырья. Следует отметить, что по мере развития рынка теплоизоляционных материалов улучшается и их качество. Современные технологии способствуют совершенствованию прочностных и теплоизоляционных характеристик утеплителей, что

электроэнергии на освещение. Согласно статистике, на эти нужды тратится порядка 30% от общего энергопотребления в жилых домах. В данном вопросе намечается определенный прогресс: так, в центре города Шеки был реализован пилотный проект с применением светодиодных источников освещения. Для оценки эффективности применения LED-технологий в уличном освещении были установлены электрические счетчики, наглядно подтвердившие заметную экономию электроэнергии. В Сумгайытском технопарке заработало высокотехнологичное предприятие Azguntex, где в числе прочего планируется ежегодное производство и LED-ламп (12 миллионов в год). Их будут использовать как для освещения жилых и общественных зданий, так и для улиц.

Повсеместная установка электрических счетчиков привела к значительному снижению потребления электроэнергии в стране. По данным Министерства промышленности и энергетики Азербайджанской Республики, с 2007 по 2011 годы потребление электроэнергии в Азербайджане снизилось с 24 миллиардов кило-

ватт/часов до 18 миллиардов киловатт/часов. Как показывает международный опыт, наиболее экономически эффективным решением повышения энергоэффективности здания является его качественная теплоизоляция. Безусловно, при низком теплосопротивлении ограждающих конструкций теряется большая часть энергоресурсов, расходуемых на отопление зданий. В свою очередь, в жаркое время года надежная теплоизоляция позволяет сэкономить на кондиционировании. А в комплексе с «теплыми» окнами и дверями, правильно подобранным оборудованием, системой вентиляции теплоизоляция позволяет в несколько раз сократить потребление тепловой энергии зданиями.

Также важно отметить такое направление, как «зеленые» кровли. Помимо эстетичности и экологичности сад на крыше отлично выполняет теплоизоляционную функцию. Нельзя сказать, что «зеленые» кровли – находка современных инженеров и дизайнеров. В Средней Азии и Скандинавии «зеленые» крыши создавали для защиты от жары, холода и осадков. Современная практика создания таких кровель в Европе насчитывает уже более 30 лет, в Азербайджане технология только начинает набирать популярность.

(Продолжение следует)

Ирада Бекризаде

6 технологий в медицине, которые изменят будущее

Медицина развивается быстрыми темпами, а новые технологии, о которых еще несколько лет назад никто не слышал, сегодня уже используются и продолжают совершенствоваться. Ниже представлены шесть развивающихся технологий, которые могут оказать огромное влияние на развитие медицины в ближайшие годы.

1. Выращивание кровеносных сосудов

Компания Numacyte Inc., расположенная в городе Моррисвилль, штат Нью-Йорк, продвигает высокие технологии в сфере выращивания в лабораторных условиях человеческих тканей, которые могут быть имплантированы в организм.

Основным продуктом компании является кровеносный сосуд, созданный

для пациентов, которые проходят процедуру диализа почек.

Компания использует донорские клетки для выращивания тканей, необходимых для создания кровеносных сосудов.

Донорские клетки вычищаются из сосудов, прежде чем они имплантируются в организм пациента, чтобы его иммунная система не отторгла их.

Два промежуточных исследования показали, что собственные клетки пациента соединялись с искусственными кровеносными сосудами, что делало их менее уязвимыми к инфекции и более жизнестойкими, чем металлические трубки, которые часто используются, для того чтобы стимулировать поток крови у диализных пациентов.

Компания Numacyte надеется на то, что первые искусственные кровеносные сосуды будут использоваться в США уже в 2019 г.

Один из основателей компании - Лора Никласон, анестезиолог и ученый в Йельском университете, - говорит, что кровеносные сосуды - еще один шаг в области биоинженерии человеческих тканей, которые функционируют и регенерируют, так же как и естественные ткани.

2. Устройство для тех, кто хочет бросить курить, с приложением для смартфона

Курение является причиной пятой части смертей в США каждый год. Тем не менее традиционные способы бросить курить зачастую оказываются неэффективными.

Исследователи из Гарвардского университета в 2012 г. выяснили, что никотиновые жвачки и пластыри не слишком-то эффективны. Помощь ку-

рильщикам, которые хотят избавиться от своей вредной привычки.

Компания Chrono Therapeutics, которая располагается в штате Калифорния, считает, что она сможет сочетать технологии, используя смартфоны, чтобы помочь курильщикам бросить курение.

Курильщики носят небольшое электронное устройство, которое запрограммировано на то, чтобы вводить большие дозы никотина, когда организм требует их больше всего, например по утрам после пробуждения и после еды.

А так как никотин оказывает негативное влияние на сон, то устройство отключается, когда человек ложится спать.

Устройство управляется

приложением для смартфона, в котором пользователи могут отслеживать свой прогресс, а также делиться советами относительно того, как справиться с желанием покурить.

Компания Chrono планирует начать промежуточные испытания уже в этом году, а также надеется вывести продукт на рынок в 2018 г.

3. Нейромодуляция

SetPoint Medical разрабатывает устройство, которое может использовать электрическую стимуляцию для лечения воспалительных заболеваний, таких как ревматоидный артрит и болезнь Крона.

Эта компания, которая располагается в штате Калифорния, в своих разработках основывается на открытии нейрохирурга Кевина Трейси, обнаружившего, что черепной нерв может снижать воспаления, а также на других исследованиях, в результате которых было обнаружено, что у людей с воспалительными заболеваниями низкая активность черепного нерва.

SetPoint планирует имплантировать небольшую электростимулятор рядом с черепным нервом в районе шеи, который будет придавать импульс для усиления активности нерва.

Первые испытания на человеке SetPoint планирует начать в течение ближайших шести-девяти месяцев, отмечает глава компании Энтони Арнольд.

Потребуется много лет, прежде чем этот аппарат появится на рынке, однако, по мнению главы компании, он может снизить потребность в использовании медикаментов с побочными эффектами, а кроме того, он благоприятно сказывается на иммунной системе.

4. Технология, помогающая парализованным людям двигаться

Исследователи из Огайо хотят помочь парализованным пациентам восстановить возможность пользоваться своими конечностями при помощи компьютерного чипа, которые соединяет мозг напрямую с мышцами.

Устройство под названием NeuroLife уже помогло 24-летнему пациенту с параличом четырех конечностей начать пользоваться

рукой: взять кредитную карту и провести ею, а также чтобы играть на гитаре в видеоигре. Чип передает сигналы из

мозга в программу, которая перерабатывает сигналы и интерпретирует, какие движения человек хочет сделать, а затем перекодирует эти сигналы, прежде чем направить их по проводам в одежду с электродами, которые стимулируют движения.

Это устройство разрабатывается учеными из некоммерческой исследо-

вательской организации Battelle и из Университета Огайо.

Большая часть работы связана с разработкой программного обеспечения, которое декодирует намерения пациентов через сигналы мозга, а затем трансформирует их в электроимпульсы, благодаря которым руки пациентов начинают двигаться, говорит Херб Бреслер, старший научный сотрудник в Battelle.

5. Роботы-хирурги

Исследователи из Университета Вандербилта намерены продвигать малоинвазивную хирургию с помощью робота, который использует ультраминиатюрный механический инструмент, чтобы делать очень маленькие надрезы.

Робот представляет собой руку, сделанную из маленьких трубочек, которые становятся меньше, по мере того как они вытягиваются подобно радиантенне, а на конце - механическое зацепление, толщина которого меньше, чем 1/16-я дюйма, а кроме того, оно может поворачиваться на 90 градусов.

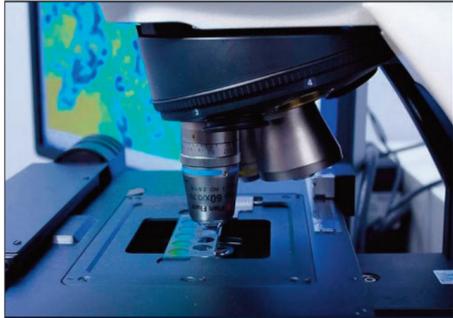
За последнее десятилетие применение роботов-хирургов значительно расширило использование лапароскопической хирургии, при которой требуется надрез длиной всего в 5-10 миллиметров.

Доктор Роберт Уэбстер надеется на то, что его технология поможет расширить применение иглоскопической хирургии, при которой длина надрезов не превышает 3 миллиметров.

6. Скрининг на наличие онкологических заболеваний

Самый важный инструмент в лечении рака - это своевременное обнаружение заболевания, однако при этом многие опухоли остаются необнаруженными, до тех пор пока не становится слишком поздно.

Вадим Бекман, инженер-биомедик и профессор в Северо-Западном университете, работает над тем, чтобы улучшить раннее обнаружение онкологических заболеваний с использованием неинвазивных диагностических

тестов. Опухоли легких довольно сложно выявить без дорогостоящих снимков, которые, как правило, не рекомендуются пациентам с низким уровнем риска.

Бекман может определить изменения в структуре образцов клеток, взятых с лица пациентов, которые могут указывать на развитие рака легких.

Специализированный микроскоп, разработанный лабораторией Бекмана, использует свет, чтобы измерить эти изменения.

Если тест, который будет стоить около \$100, окажется положительным, то пациенту будет рекомендовано дальнейшее тестирование.

Компания Preora Diagnostics, одной из основателей которой был Бекман, надеется, что первые скрининги для выявления рака легких появятся на рынке в 2017 г.

<http://www.vestifinance.ru>

СПАД ПРОМПРОИЗВОДСТВА В ЕВРОЗОНЕ ПРЕВЫСИЛ ПРОГНОЗ

Объем промышленного производства в еврозоне в мае 2016 г. сократился на 1,2% по сравнению с предыдущим месяцем, свидетельствуют данные Статистического управления Евросоюза (Eurostat). Рост промпроизводства в годовом выражении в мае составил 0,5%.

Согласно пересмотренным данным в апреле объем промпроизводства в регионе вырос на 1,4% относительно предыдущего месяца. Ранее сообщалось о повышении показателя на 1,1%.

Показатели промышленного производства

еврозоны в мае оказались хуже, чем ожидалось. Опрошенные The Wall Street Journal аналитики ожидали, что объем производства сократился на 0,8% относительно предыдущего месяца и увеличился на 1,3% в годовом выражении.

В 28 странах ЕС промпроизводство в мае снизилось на 1,1% по сравнению с предыдущим месяцем и выросло на 1,1% в годовом выражении.

Наибольший рост промпроизводства по сравнению с предыду-

щим месяцем зафиксирован в Литве (3,9%), Латвии (2,4%), Словении (0,6%) и на Мальте (0,3%); максимальное снижение зарегистрировано в Нидерландах (-7,8%), Португалии (-4,4%), Греции (-4,3%) и Румынии (-4%).

В годовом выражении наиболее значительный рост промпроизводства наблюдался в Словакии (6%), Ирландии (5,8%), Латвии (5,1%) и Словении (5%). Наиболее существенное снижение зафиксировано на Мальте (-3,7%), в Болгарии (-3,3%) и Португалии (-2,4%).

TELEVİZYAYA REKLAMI VƏ TELEVİZYADA REKLAM

(övvəli ötən sayımızda)

Əgər reklam strategiyasının məqsədi üstünlüyü əyani görünən yeni əmtəə haqqında alıcını məlumatlandırmaqdırsa, onda mürəkkəb oyun xarakterli reklam videoçarxının yaradılmasının xüsusi mənası yoxdur. Reportaj xarakterli reklam videoçarxları və ya qısa başlıq kifayətdir. Burada televiziya reklamının audiovizual xassələri praktiki olaraq inkar edilə bilər, televiziya isə vasitə kimi o halda seçilir ki, auditoriyanın maksimum əhatə olunması vacibdir.

Reklamın rejissor tipi o yerdə lazımdır ki, burada biz xassələri çətin yoxlanılan mürəkkəb əmtəələrlə qarşılaşırıq. Burada reklamın məqsədi istehlakçını məhsulun müəyyən keyfiyyətlərinə inandırmaqdır. Bu zaman alıcını inandırmaq lazımdır ki, əmtəə necədir, onun haqqında nəyi çatdırmağa çalışırlar, yaxud alıcıya əlavə təsir üsulunu tapmaq vacibdir. Burada reklamın "ulduz" tipi tətbiq olunur, bu zaman inandığımız insan əmtəə haqqında danışır. Belə bir reklamda rejissor işi çox vacibdir. Əgər tamaşaçı görür ki, ulduz öz danışdığına inanmır, onda reklam təkcə reklam verici üçün yox, həm də "ulduz"un reytingi üçün neqativ effekt yaradır.

Reklamın operator tipi adətən əmtəənin fakturasının səmərəli göstərilməsi zamanı tətbiq olunur. Belə kadrlar çox mürəkkəbdir və bahadır. Bəzi hallarda təcrübədə onların bir çoxu üçün xaricdən xüsusi operator sifariş olunur. Burada bilik və təcrübəni tələb edən bir sıra məharət və incəliklər mövcuddur. Ekranada sizin gördüyünüz bütün "yeməli" məhsullar mütləq mənada yeməli deyil. Praktiki olaraq əsl buzu və ya dondurmanı çəkmək mümkün deyil (əgər siz, əlbəttə, reklamda qeyd etmək istəmirsinizsə ki, sizin dondurmanız ani olaraq əriyir).

Reklam strategiyası seçildəndən və reklam çarxının ssenarisi hazırlandıqdan sonra onun reallaşması

nisbətən aşağı olmasdır. Televiziyada reklamın yerləşdirilməsi aşağıdakı səbəblərə görə çox səmərəlidir:

- Televiziyanın populyarlığı sayəsində televiziya reklamı öz-özünüdə çoxmiqyaslı auditoriyaya malikdir.
- Potensial alıcıya kompleks təsir həyata keçirilir: insan videoçarxı görür, səsi eşidir və məhsul haqqında tam təsəvvürü əldə edir.
- Televiziya istehsalçıya məqsədlili auditoriyanı seçməyə imkan verir. Məsələn, avtomobillərin və kişi aksesuarlarının reklamı futbolun translyasiyası, qadın otirlərinin reklamı isə kulinar şouların nümayişi vaxtı təsirli olacaqdır.
- Belə reklam qavrama üçün ayrıca vaxt tələb etmir. İnsan işdən yayınmayaraq, qulaq asaraq və bəzi hallarda ekrana baxaraq əmtəə haqqında informasiyanı əldə edir.

Hazırkı məqamda kütləvi əyləncə vasitələri arasında televiziyanın populyarlığı görə analoqu yoxdur. O, gündəlik gərginliyin aradan qaldırılması, güclü əqli işdən sonra istirahət etmək və informasiya, başlıca olaraq yenilik xəbərləri əldə etmək üçün əsas vasitələrdən biridir. Üstəlik, televiziya gəlirlərin səviyyəsindən asılı olmayaraq əhalinin bütün təbəqələrinə əlverişlidir. Reklamın hər üsulu öz xüsusiyyətlərinə malikdir. Televiziya reklamın bütün növlərinin mütləq üstünlüklərini özündə ehtiva edir. Televiziya reklamı ev sığorta agentləri qismində çıxış edərək, yeni əmtəələri və dəbi nümayiş etdirir, müxtəlif vasitələrin hazırlanması texnologiyasını göstərir, işdə yeni texnikanı, avtomobili, kənd təsərrüfatı və bağ inventarını göstərir, müxtəlif silahları, musiqi alətlərini nümayiş etdirir, estrada qruplarının tamaşalarını və s. reklam edə bilər. Televiziya dinləyicilərin ən böyük auditoriyasını əhatə edir.

Həmçinin, istehsalçıya etibarın yüksəlməsinə yönələn hər hansı bir məhsul, hətta bütün veriliş haqqında reportajlar reklam ola bilər. Əlbəttə, onların hər birinin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var. Məsələn, qaçan sətirlər minimum maliyyə məsrəfləri tələb etdiyindən böyük üstünlüyə malikdir. Buna o zaman nail olunur ki, reklam elanın mətni çarxın yaradılmasını tələb etmir, deməli, rəssamın, vizual effektlər üzrə mütəxəssislərin və s. işinin müqabilində əmələ gələn məsrəflər yoxdur. Mənfi cəhət isə potensial istehlakçının seçiminə təsir etmək ehtimalının

nisbətən aşağı olmasdır. Televiziyada reklamın yerləşdirilməsi aşağıdakı səbəblərə görə çox səmərəlidir:

Hazırkı məqamda kütləvi əyləncə vasitələri arasında televiziyanın populyarlığı görə analoqu yoxdur. O, gündəlik gərginliyin aradan qaldırılması, güclü əqli işdən sonra istirahət etmək və informasiya, başlıca olaraq yenilik xəbərləri əldə etmək üçün əsas vasitələrdən biridir. Üstəlik, televiziya gəlirlərin səviyyəsindən asılı olmayaraq əhalinin bütün təbəqələrinə əlverişlidir. Reklamın hər üsulu öz xüsusiyyətlərinə malikdir. Televiziya reklamın bütün növlərinin mütləq üstünlüklərini özündə ehtiva edir. Televiziya reklamı ev sığorta agentləri qismində çıxış edərək, yeni əmtəələri və dəbi nümayiş etdirir, müxtəlif vasitələrin hazırlanması texnologiyasını göstərir, işdə yeni texnikanı, avtomobili, kənd təsərrüfatı və bağ inventarını göstərir, müxtəlif silahları, musiqi alətlərini nümayiş etdirir, estrada qruplarının tamaşalarını və s. reklam edə bilər. Televiziya dinləyicilərin ən böyük auditoriyasını əhatə edir.

Həmçinin, istehsalçıya etibarın yüksəlməsinə yönələn hər hansı bir məhsul, hətta bütün veriliş haqqında reportajlar reklam ola bilər. Əlbəttə, onların hər birinin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var. Məsələn, qaçan sətirlər minimum maliyyə məsrəfləri tələb etdiyindən böyük üstünlüyə malikdir. Buna o zaman nail olunur ki, reklam elanın mətni çarxın yaradılmasını tələb etmir, deməli, rəssamın, vizual effektlər üzrə mütəxəssislərin və s. işinin müqabilində əmələ gələn məsrəflər yoxdur. Mənfi cəhət isə potensial istehlakçının seçiminə təsir etmək ehtimalının

Həmçinin, istehsalçıya etibarın yüksəlməsinə yönələn hər hansı bir məhsul, hətta bütün veriliş haqqında reportajlar reklam ola bilər. Əlbəttə, onların hər birinin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var. Məsələn, qaçan sətirlər minimum maliyyə məsrəfləri tələb etdiyindən böyük üstünlüyə malikdir. Buna o zaman nail olunur ki, reklam elanın mətni çarxın yaradılmasını tələb etmir, deməli, rəssamın, vizual effektlər üzrə mütəxəssislərin və s. işinin müqabilində əmələ gələn məsrəflər yoxdur. Mənfi cəhət isə potensial istehlakçının seçiminə təsir etmək ehtimalının

Həmçinin, istehsalçıya etibarın yüksəlməsinə yönələn hər hansı bir məhsul, hətta bütün veriliş haqqında reportajlar reklam ola bilər. Əlbəttə, onların hər birinin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var. Məsələn, qaçan sətirlər minimum maliyyə məsrəfləri tələb etdiyindən böyük üstünlüyə malikdir. Buna o zaman nail olunur ki, reklam elanın mətni çarxın yaradılmasını tələb etmir, deməli, rəssamın, vizual effektlər üzrə mütəxəssislərin və s. işinin müqabilində əmələ gələn məsrəflər yoxdur. Mənfi cəhət isə potensial istehlakçının seçiminə təsir etmək ehtimalının

Həmçinin, istehsalçıya etibarın yüksəlməsinə yönələn hər hansı bir məhsul, hətta bütün veriliş haqqında reportajlar reklam ola bilər. Əlbəttə, onların hər birinin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var. Məsələn, qaçan sətirlər minimum maliyyə məsrəfləri tələb etdiyindən böyük üstünlüyə malikdir. Buna o zaman nail olunur ki, reklam elanın mətni çarxın yaradılmasını tələb etmir, deməli, rəssamın, vizual effektlər üzrə mütəxəssislərin və s. işinin müqabilində əmələ gələn məsrəflər yoxdur. Mənfi cəhət isə potensial istehlakçının seçiminə təsir etmək ehtimalının

Həmçinin, istehsalçıya etibarın yüksəlməsinə yönələn hər hansı bir məhsul, hətta bütün veriliş haqqında reportajlar reklam ola bilər. Əlbəttə, onların hər birinin həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri var. Məsələn, qaçan sətirlər minimum maliyyə məsrəfləri tələb etdiyindən böyük üstünlüyə malikdir. Buna o zaman nail olunur ki, reklam elanın mətni çarxın yaradılmasını tələb etmir, deməli, rəssamın, vizual effektlər üzrə mütəxəssislərin və s. işinin müqabilində əmələ gələn məsrəflər yoxdur. Mənfi cəhət isə potensial istehlakçının seçiminə təsir etmək ehtimalının

(davamı gələn sayımızda)

F.M.Qarayev,

Bütün Azərbaycanın sevimli operatoru olan Azercell isti yay mövsümü boyunca ölkəmizin müxtəlif bölgələrini qarış-qarış gəzməkdədir. Artıq 4-cü ildir ki, Azercell Azərbaycanın regionlarında maraqlı aksiyalar təşkil etməklə şirkətin təqdim etdiyi xidmətləri hər kəsə tanıdır.

Azercell bölgələri qarış-qarış gəzir

Bu yay Azercell-in 50-ə yaxın əməkdaşı xüsusi layihə çərçivəsində sayyar müştəri xidməti funksiyasını həyata keçirir. Bu zaman müştərilər üçün həm sayyar satış təşkil edilir, həmçinin yeni məhsul və xidmətlər onlara maraqlı formatda təqdim olunur. Layihə boyunca müxtəlif rayon sakinlərinə fərqli əyləncəli proqramlar təqdim olunur, onlar arasında maraqlı oyunlar, müsabiqələr keçirilir.

Bölgələrdə həyata keçirilən layihələr Azercell-in öz müştərilərinə daha da yaxın olmasına, qarşılıqlı təmasların artmasına, onların istəklərini daha dərinlən öyrənməyə imkan verir. Bu cür kampaniyalar, həmçinin abunəçilərin tələb və ehtiyacları ilə yaxından tanış olmağa şərait yaradır.

Azercell Telekom-un bölgələrdə keçirdiyi maraqlı layihənin daha bir məqsədi abunəçiləri yeni məhsullarla daha yaxından tanış etməkdir. Çünki bu tədbir-

lər müştərilərin özlərinə uyğun məhsul və ya xidmətin seçimində onlara kömək edir. Azercell tərəfindən aparılan bu kampaniya hər il yüz minlərlə insanı əhatə edir, şirkətin öz müştəriləri ilə birbaşa ünsiyyət qurmasına yarımcı olur.

Qeyd edək ki, hazırda Azercell şirkəti Bakı və Abşeron yarımadasından kənarında yaşayan müştəriləri üçün "Bölgələrdə limitsiz danışıq" kampaniyasını həyata keçirir. Azercell əməkdaşları bölgə sakinləri ilə görüşdə həm də bu cəlbədicə kampaniya haqqında yerli əhaliyə ətraflı məlumat verirlər. Belə ki, "Bölgə" tarixində olanlar günlük limitsiz danışıq paketinə qoşulmaqla Azercell-lilərlə gün boyu istənilən qədər danışa bilərlər.

Azercell-in bölgə səfərləri, rayonlarda keçirilən aksiyaya və göstərilən xidmətlər haqqında məlumat olaraq Azercell-in Facebook səhifəsindən məlumat almaq mümkündür.

Azercell-in Onlayn Müştəri Xidmətləri indi daha rahat

Azərbaycanın lider mobil operatoru Azercell Telekom təklif etdiyi xidmətlərin müştərilər tərəfindən daha rahat istifadəsi üçün hər zaman son texnoloji imkanlardan yararlanaraq yeniliklər təqdim edir. Ölkəmizdə ilk dəfə olaraq 2011-ci ildə Azercell tərəfindən istifadəyə verilən Onlayn Müştəri Xidmətləri portalında da istifadəçilər üçün bir sıra yeniliklər edilmişdir. Daha müasir və xoş dizaynda abunəçilərə təqdim edilən Onlayn Müştəri Xidmətləri portalında indi qeydiyyat forması daha da sadələşdirilib. Azercell müştəri xidmətinə hansısa sualı olan və ya öz nömrəsində əməliyyat aparmaq istəyən abunəçilər şirkətin rəsmi www.azercell.com saytında qeydiyyatdan keçdikdən sonra sifirə birbaşa abunəçinin mobil telefonuna göndərilir. Saytda qeydiyyatdan keçən abunəçilər dərhal müştəri xidmətləri əməkdaşı ilə real zaman rejimində

söhbət (çat) aparıb onlara istədikləri sualı verə və ya nömrədə müvafiq əməliyyat aparmaq imkanını əldə edə bilər. Bundan əlavə, müştəri xidmətləri əməkdaşı ilə yazışma zamanı abunəçi ehtiyac olan zaman hər hansı məktub, sənəd və ya fakturamı da əlavə edərək göndərə bilər. Ən önəmli yenilik isə ondan ibarətdir ki, indi abunəçilər mobil telefonlarından daha rahat şəkildə onlayn müştəri xidmətləri portalından istifadə edə bilər. Abunəçilər Azercell-in təqdim etdiyi Onlayn Xidmətlərdən aşağıdakı link vasitəsilə yararlanmaqla bilər: <https://www.azercell.com/self-service/client/> Onu da qeyd edək ki, bu xidmət xüsusilə telefona çıxışı ol-

mayan və ya xaricdə səfərdə olan müştərilər üçün də faydalıdır. Onlar rominqdə ikin beynəlxalq zənglərə pul xərcləmədən Azercell ilə əlaqə yaradır, xidmətlər və tariflər barədə sualları birbaşa müştəri xidmətləri təmsilçisinə yönəldirlər. Onlayn müştəri xidmətləri bütün kateqoriyaya aid abunəçilər - fakturalı xətt, fakturasız xətt (SimSim) və korporativ abunəçilər üçün tətbiq edilir.

Bakcell abunəçiləri yol hərəkəti qaydalarını pozduqda SMS alacaqlar

Azərbaycanın İlk Mobil Operatoru və Apançı Mobil İnternet Proвайderi Bakcell şirkəti abunəçilərinə SMS Radar xidmətini təqdim edir. Aylıq abunə haqqı cəmi 1 AZN olan bu xidmət sayəsində abunəçilər yol hərəkəti qaydalarını pozduqda qayda pozuntusunun vaxtı və cərimə haqqında ətraflı məlumat qeyd olunan SMS alacaqlar.

SMS Radar adlı bu innovativ xidmətdən faydalanmaq üçün istənilən

tərəfdən istifadə edən Bakcell abunəçisi idarə etdiyi nəqliyyat vasitəsinin nömrəsini (misal: 00-XX-000) SMS vasitəsilə 5666 qısa nömrəsinə yollamalıdır.

"Abunəçilərimizin rahatlığının və yollarda təhlükəsizliyin təmin olunması məqsədilə istifadəyə verdikimiz bu xidmət avtomobil idarə edənlər üçün çox faydalı olacaq. Hər kəsi yol hərəkəti qaydalarına riayət etməyə və yol hərəkətinin bütün iştirakçılarna hörmətlə yanaşmağa çağırıraq",

-deyə Bakcell şirkətinin baş marketinq və satış direktoru cənab Fedja Hadziç bildirir.

Sürət həddini aşmış nəqliyyat vasitəsi barədə məlumat abunəçilərə dərhal, yol hərəkəti qaydalarının digər pozuntuları barədə məlumat isə müvafiq sistemdə qeyd olunduqdan sonra göndərilir.

Xidmət barədə daha ətraflı məlumatı www.smsradar.az saytımdan və ya *1771 nömrəsinə zəng etməklə əldə etmək olar.

"Chinar Hotel & Spa Naftalan" oteli sərfəli qiymətlərlə istirahət və müalicə təklif edir

"Chinar Hotel & Spa Naftalan" oteli sərfəli qiymətlərlə istirahət və müalicə təklif edir. Standard otaqda iki nəfər qalmaq üçün iki həftəlik paketə müalicə ilə yanaşı, gündə 3 dəfə yemək də daxil olmaqla adambaşına bir günlük qiymət 59 manat təşkil edir. Synergy Group və "AtaTravel" MMC-nin "Chinar Hotel & Spa Naftalan" otelinə keçirdiyi info tur çərçivəsində otelin meneceri Turqay Arı bildirdi: "Chinar Hotel & Spa Naftalan" istirahət və sağlamlıq mərkəzinə daha çox turist cəlb etmək üçün qonaqlara cəlbədicə paketlər təklif edirik".

Qeyd edək ki, "Chinar Hotel & Spa Naftalan" kompleksinin tibb bölməsinin fizioterapiya mərkə-

zində Naftalan terapiya, elektroterapiya, lazer terapiya, ultrasəs terapiya, maqnitoterapiya, şok dalğa terapiya, hidroterapiya, tibbi masaj və müalicəvi yollarla müalicə almaq mümkündür. Naftalan nefti ilə normal müalicə kursu 14 gündür. Bu müddət ərzində 10 dəfə vanna qəbul etmək mümkündür. Naftalan nefti hərəkət-dəyərək sistemi, sinir sistemi, qulaq-burun-boğaz, uroloji, ginekoloji, periferik damar xəstəlikləri üzrə 70-dən

çox xəstəliyi müalicə etməyə imkan yaradır.

"Chinar Hotel & Spa Naftalan" otelində 1 Royal suite, 6 Deluxe rooms, 4 Suites, 100 Superior rooms, 59 Standard rooms olmaqla 170 yaşayış otağı var. Otaqlarda 81 ekran LCD TV, mini bar, seyf, WIFI internet, telefon və s. mövcuddur. Kompleksdə İsveç məsası sistemi ilə çalışan "Sapfir" restoranı, "Lobby" kafe-bar, "Vitamin" bar və "Paradis" bar fəaliyyət göstərir.

Ofis mebeli və layihələr

- Metal dolablar
- Metal stellaj sistemi
- Metal tumbalar
- Metal seyflər
- Metal masalar

Tel.: 012 480 37 55
E-mail: office@idealdizayn.az
www.idealdizayn.az

IDEAL DIZAYN
Daimi tərəfdaşınız

Təsisçi:

akademik Ziyad SƏMƏDZADƏ

Baş redaktor: Aytən SƏMƏDZADƏ

ELMİ-REDAKSİYA ŞURASI:

Akif Musayev, Qüdrət Kərimov, Elşən Hacızadə, Elşad Səmədzadə, Müşfiq Atakişiyev, Mirdamət Sadiqov, Mehriban Alishanova, Xan Hüseyin Kazımlı, Məhəş Əhmədov, Şahzadə Əliyev, Amil Məhərrəmov, Rüşət Quliyev, Mirqasım Vahabov, Rauf Əliyev, Süleyman Qasımov, Cahangir Qocayev.

Kompyuter mərkəzinin direktoru:

Oqtay ORUCLU
oqtay_oruc@mail.ru

Redaksiyanın ünvanı: Əliyev Əliyev küçəsi, 7

Redaksiya: 566-09-60
Ünvanı şöbə: 514-14-27 (fax)
Mühasibat: 566-63-08

Dərc olunan materiallardakı fikirlər Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir. "İQTİSADİYYAT" qəzetinin kompyuter mərkəzində yığılmış və səhifələnməmiş, "Zaman-Azər" MMC firmasının mətbəəsində çap edilmişdir. Lisenziya: 022201 İndeks: 0355 Tiraj: 3400